

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมา

ชาวเขา เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ จากการสำรวจของกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ. 2540 พบว่ามีประชากรชาวเขา ในพื้นที่ 20 จังหวัด ของประเทศไทย จำนวน 774,316 คน โดยตั้งบ้านเรือนอาศัยกระจัดกระจายบนภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกล ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน บริการของรัฐยังไม่ทั่วถึง ทำให้เป็นผู้ด้อยโอกาสในการได้รับบริการจากรัฐ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล ให้ดำเนินการเพื่อพัฒนาประชากรกลุ่มเป้าหมายให้สามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวเขา คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2532 กำหนดวัตถุประสงค์ แนวทาง และนโยบายการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขา และการปลูกพืชเสพติดไว้ 3 ด้าน คือ 1.ด้านการเมืองการปกครอง 2.ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 3.ด้านการอนุรักษ์ การใช้และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และรูปแบบนโยบายที่ยึดถือในการดำเนินงานใช้นโยบายรวมพวก ซึ่งบางที่เรียกว่า "นโยบายบูรณาการ" โดยมีเป้าหมายเพื่อบูรณาการให้ชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ปัจจุบันคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2540 กำหนดกรอบการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ ตามแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540-2544 คือ 1) เป็นแกนในการประสานการดำเนินงานพัฒนาข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ส่งเสริมสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูง ตลอดจนป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด 3) รับผิดชอบพัฒนาจิตใจและส่งเสริมการเผยแพร่พุทธศาสนาบนพื้นที่สูง 4) พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในภารกิจที่หน่วยงานปกติไม่สามารถดูแลได้ ตามนโยบายรัฐบาลด้วยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 80 วรรคสอง ระบุว่า "รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้" โดยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ส่วนที่ 2 บทที่ 6 ได้ระบุว่า "ชาวเขา เป็นกลุ่มคนไทยต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม" ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ

ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยจะต้องเสริมสร้างโอกาสให้ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองและได้รับบริการทุกส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ตามนโยบายรัฐบาลโดยมีวิสัยทัศน์ 2553 คือ เป็นองค์กรหลักในการให้บริการงานด้านสวัสดิการสังคม และประสานการพัฒนาและสงเคราะห์ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ชุมชน เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ชำรงและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีภารกิจ คือ 1) พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรบนพื้นที่สูง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ 2) พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จนสามารถประสานและปฏิบัติการกิจแทนองค์กรของรัฐ 3) ส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) พัฒนาการบริหารจัดการองค์กรที่ให้บริการด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างต่อเนื่อง 5) ส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม และทรงคุณค่า 6) สร้างเครือข่ายในการบริการสังคม การพัฒนาชุมชน และการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนบนพื้นที่สูง ทุกระดับอย่างทั่วถึง

1.2 หลักการและเหตุผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรบนพื้นที่สูงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด จำเป็นต้องอาศัยเครื่องชี้วัดทางสังคม ที่สามารถชี้วัดระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ของชุมชน คร่าวเรือน หรือประชากรบนพื้นที่สูงได้ การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง ได้รับการพัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2535 โดยอาศัย มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2531 เห็นชอบให้กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านสวัสดิการสังคม ในขอบเขตลักษณะของข้อมูลเพื่อการบริหารงานด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ โดยกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ได้พัฒนาระบบข้อมูล และเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคมขึ้น ภายใต้โครงการ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยมุ่งหวังเพื่อ 1) เป็นข้อมูลเพื่อการวางแผน ติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 2) เพื่อเป็นแหล่งกลางข้อมูลชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง และเป็นคลังข้อมูล องค์ความรู้ในการให้คำแนะนำด้านวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูงให้มีความเป็นอยู่เทียบเท่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน 3) เพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 4) เพื่อเป็นข้อมูลในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง
2. เพื่อทราบถึงระบบสารสนเทศ และการประยุกต์ใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง
3. เพื่อทราบถึงแนวทางการใช้ประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค ในการประยุกต์ใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง

1.4 วิธีการดำเนินงาน

1. รวบรวมศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ผลงานการดำเนินงานในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์บุคลากรผู้ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง จ.เชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานข้อมูล เจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนงาน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยไม่ใช้แบบสอบถาม

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม ทั้งในด้านการพัฒนา ปรับปรุง การประยุกต์ใช้ อย่างเป็นระบบ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อจำกัด และวิธีการแก้ปัญหาในการดำเนินงานพัฒนา ปรับปรุง และการประยุกต์ใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุมชนบนพื้นที่สูง ในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา
3. ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลการประมวล วิเคราะห์ และสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.6 นิยามศัพท์

ชาวเขา หมายถึง กลุ่มชนชาติส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง และทุรกันดารของภาคเหนือ ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีภาษา ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม แตกต่างจากชาวไทยพื้นราบ อาจจำแนกได้เป็น

- 1) จำแนกตามความสัมพันธ์ทางภาษา ได้ดังนี้
 - กลุ่มภาษาจีน ได้แก่ ชาวเขาชาติพันธุ์มั่ว เย้า มูเซอ และอีเก้อ
 - กลุ่มภาษาทิเบต-พม่า ได้แก่ ชาวเขาชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

- กลุ่มภาษามอญ-เขมร ได้แก่ชาวเขาชาติพันธุ์ลัวะ ถิ่น หมู
- 2) จำแนกตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ได้ดังนี้
 - กลุ่มอาศัยอยู่ในที่ต่ำหรือหุบเขาและทำการเพาะปลูกแบบนาดำและไรหมุนเวียน ได้แก่ชาวเขาชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น และขมุ
 - กลุ่มอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงหรือต้นเขา (ความสูงเฉลี่ยประมาณ 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง) และทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย ได้แก่ชาวเขาชาติพันธุ์นั๊ว เย้า ลีซอและอีเก้อ

ชาวเขา ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย ในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวไทยภูเขา พ.ศ. 2535 ใช้คำว่า "ชาวไทยภูเขา"

บุคคลบนพื้นที่สูงหรือประชากรบนพื้นที่สูง ตามความหมายในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2540 หมายถึง ประชากรที่อาศัยบนพื้นที่สูงซึ่งเป็นชาวเขา คนไทย และกลุ่มชนอื่น ๆ

พื้นที่สูง ตามความหมายในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2540 หมายถึงพื้นที่ที่เป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หรือเป็นที่ตั้งบ้านเรือนและที่ทำกินที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 35 หรือมีความสูงมากกว่าระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป ใน 20 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา น่าน ลำพูน ลำปาง แพร่ ตาก เพชรบูรณ์ เลย พิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี

เขตพื้นที่ หมายถึง พื้นที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ที่ประกอบด้วยหน่วยหมู่บ้านหลัก และหมู่บ้านบริวารซึ่งอยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ

หน่วย หมายถึง หมู่บ้านซึ่งเป็นที่ตั้งที่ทำการและอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยเคลื่อนที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ที่ให้การพัฒนาและสงเคราะห์

บ้านบริวาร หมายถึง หมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีไซหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ทำการหน่วย แต่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยที่ต้องการให้การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา หมายถึงระบบสารสนเทศการจัดการของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ที่ประกอบด้วย ข้อมูลและฐานข้อมูล ซึ่งครอบคลุมศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 14 ศูนย์ ในพื้นที่ดำเนินงานของศูนย์ใน 20 จังหวัดในประเทศไทย

บทที่ 2

ทฤษฎี ผลงานการวิจัยและรายงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเครื่องชี้วัดสังคม และคุณภาพชีวิต

2.1.1 การพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม หมายถึง การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม (รศ.ดร.สุภาวศ์ จันทวานิชและวรวรรณี ไทยานันท์, 2541)

การให้ความหมายการพัฒนาสังคม จากการศึกษาที่อื้อคาเฟ่ ส่องที่ปรึกษาด้านพัฒนาสังคมอบรมอาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้สรุปความหมายในการอบรมไว้ คือ กระบวนการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำและรายได้เพียงพอแก่การครองชีพ ตลอดจนทำให้ประชาชนได้รับความเสมอภาคยุติธรรมในสังคม

สนิท สัมกรการ (Suntaree Komin, ed, 1983) ให้ความหมาย การพัฒนาสังคม คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ในลักษณะที่การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการวางแผนเอาไว้ การเปลี่ยนแปลงนี้ จะส่งผลกระทบต่อแผนความสัมพันธ์ทางสังคม หรือค่านิยมทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคม

ประกอบ จั้วพานิช (วุฒิ พงศ์ชัชวาล, 2533) ให้ความหมายการพัฒนาสังคมไว้ว่า การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ หรือได้รับผลกระทบจากผลการพัฒนา การพัฒนาสังคมจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ในทางสร้างสรรค์ จรรโลงให้ดีขึ้น ส่งเสริมและดูแลให้ประชาชนมีความอยู่ดี กินดี มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี ตลอดจนระดับและกำจัดความเดือนร้อนไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน

ปกรณ์ อังคุสิงห์ (วุฒิ พงศ์ชัชวาล, 2533) กล่าวถึงการพัฒนาสังคม มีหลักการสำคัญดังนี้ 1) ส่งเสริมการกินดี อยู่ดีของประชาชน คือ การส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านวัตถุและจิตใจให้ประชาชนได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ เช่น การรักษาและส่งเสริมไว้ซึ่งปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีพ ได้แก่ การจัดให้มีที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาและอาชีพ 2) ส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว คือ การสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพ่อ แม่ ลูก ญาติมิตร ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุด ของประเทศชาติ เป็นรากฐานแห่งความเจริญก้าวหน้า และเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ 3) ยก

ระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน เช่น การส่งเสริมให้ประชาชน มีการอยู่ดีกินดี โดยการปรับปรุงการทำงาน ให้มั่นคงและมีรายได้สูงขึ้น 4) ป้องกันความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาลังคม ในสังคมประเทศอุตสาหกรรมมักมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ภาวะการว่างงาน รายได้ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องป้องกันและแก้ไข เช่น การพยายามช่วยเหลือประชาชนในเรื่องที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ตลอดจนการจัดปัญหาความเดือนร้อนต่าง ๆ

แนวความคิดการพัฒนาสังคม โดยคณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการรวมตัวของ อพช. สรุปผลจากการนำชาวบ้านมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา จากการจัดเวทีชาวบ้าน ระบุความหมายของการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากประชาชน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการประยุกต์ และสังเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากร และการพัฒนาชุมชนของตน เน้นการพึ่งพาตนเอง การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น (วิฑูรย์ ปัญญากุลผล, บก. 2534)

อมรา พงศาพิชญ์ ได้ประมวลผลการประเมินการพัฒนาสังคม ได้ให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น จะต้องมุ่งสู่ความสมดุลย์ของมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อว่าสังคมจะได้อยู่ อย่างสงบและยาวนานสืบไป และได้เสนอแนะว่า เรื่องที่น่าจะอยู่ภายใต้หัวข้อการพัฒนาสังคมน่าจะมีเรื่องประชากรและครอบครัว สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำ สภาพเศรษฐกิจสังคม และความปลอดภัย

2.1.2 คุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสิ่งที่เรียกว่า จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) จปฐ.ถูกกล่าวถึงตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519) โดยได้พิจารณาการพัฒนาในแง่ของการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยมีลักษณะเป็นเครื่องชี้วัดการดำรงชีพของประชาชน ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้นิยาม ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ดังต่อไปนี้

เอกสารเผยแพร่โครงการป้อนแรงค์คุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติ ได้อธิบายความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

สุนทร ออมรวิวัฒน์ (2525: 119) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้น สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาได้เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตามอัธยาศัย

นิมมวล ทวีสมบูรณ์ (2526 : 48) ได้ให้แนวทางของคุณภาพชีวิตว่าคนที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณภาพชีวิตนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนินชีวิตในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ คันทะเสวี (2526 : 85) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ ดังนั้น คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่ดี มีความสุขทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ตามควรแก่อัตภาพและสภาวะ

สมพร เทพสิทธิ์า (2535) พูดถึงเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในชาติมีการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน คือ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีปัจจัยสี่ในการครองชีพ (ด้านเศรษฐกิจ) มีการศึกษาตามสมควร มีสุขภาพอนามัยดี มีครอบครัวดี (ด้านสังคม) เป็นผู้มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ (ด้านจิตใจ) และนอกจากนี้ ยังกล่าวถึงคุณภาพชีวิตที่ดีว่าควรมีดังนี้ 1) มีความรู้ดี 2) มีสุขภาพอนามัยดี 3) มีความคิดดี 4) มีการกระทำดี และ 5) มีจิตใจดี

2.2 เครื่องชี้คุณภาพชีวิตและสังคม

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อัจฉา (2541 : 37) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคม ประกอบด้วย 4 เรื่อง คือ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) การพัฒนาสังคม 3) การพัฒนามนุษย์ 4) ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อัจฉา (2541 : 57) ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม จัดเป็นหมวดหมู่ ได้ดังนี้

1. เครื่องชี้วัดทางสังคม (ครอบครัว ชุมชน) สำคัญคือ สิ่งที่จะทำให้เกิดความกลมกลืนและความเจริญก้าวหน้าในสังคม เครื่องชี้วัดในกลุ่มนี้ได้แก่ ขนาดบ้านเรือน สภาพบ้านเรือน, รูปแบบของครัวเรือน ความสัมพันธ์อันดีในหมู่ญาติ, ความมั่นคงของบุคคล ครอบครัว และสังคม, คุณภาพชีวิตของครอบครัว, การเข้าถึงบริการวางแผนครอบครัวของคู่สมรสที่เต็มใจรับบริการ, กระบวนการทางสังคม, เสรีภาพในการเลือก และตัดสินใจ, ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ, ความมั่นคงปลอดภัย อุบัติเหตุจากการทำงาน, สภาพการทำงานในโรงงาน ความขัดแย้ง, บริการทางสังคม การคมนาคมสวัสดิการสังคม, การใช้เวลาว่าง นันทนาการ โอกาสในการสร้างสรรค์พัฒนาตนเองอื่น ๆ, การเข้าถึงวัฒนธรรม, การเข้าสังคม, การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม

การเลื่อนชั้นทางสังคม, เสรีภาพของมนุษยชน จุดมุ่งหมายของชีวิต และการเลือกรับเทคโนโลยีที่เหมาะสม

2. เครื่องชี้วัดทางด้านการศึกษา ประกอบด้วย การได้มาซึ่งความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของประชาชน, การอ่านออก เขียนได้ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อวัน, อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่, ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่อยู่ในโรงเรียน, จำนวนเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียน, โอกาสทางการศึกษา, ร้อยละของคนที่ลาออกจากการเรียนระดับต่าง ๆ, การกระจายบริการทางการศึกษา, จำนวนผู้จบชั้นประถมศึกษา เปอร์เซ็นต์ของการเข้าเรียน, จำนวนผู้เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา เปอร์เซ็นต์ผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา, อัตราส่วนการลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษา, จำนวนผู้ตกชั้น, อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในช่วงอายุเดียวกัน และค่าใช้จ่ายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษา

3. เครื่องชี้วัดทางด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย โภชนาการ อาหารเสริม อาหารอากาศ น้ำบริสุทธิ์, ความสะดวกในการรักษาพยาบาล บริการด้านสาธารณสุข, การมีที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม, สุขภาพแข็งแรง ความกระปรี้กระเปร่า เจ็บป่วยไม่บ่อยครั้ง, อายุขัยเฉลี่ย, การตาย อุบัติภัย ลดอัตราการตายของเด็กแรกเกิด, การปลอดจากเอดส์ และโรคที่เกี่ยวข้องกับเอดส์, การป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยโรคเอดส์ถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม, การมีสุขภาพจิตดี และสารอาหารที่ได้รับในแต่ละวัน

4. เครื่องชี้วัดทางด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การกระจายที่อยู่อาศัย, สภาพของสิ่งแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย, บริการสาธารณะ, สภาพแวดล้อมธรรมชาติ, การมีสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ, การมีน้ำสะอาดใช้, คุณภาพของอากาศ และการมีความพร้อมในการป้องกันแก้ไขภัยพิบัติ

5. เครื่องชี้วัดด้านความมั่นคงของชีวิต ประกอบด้วย ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ, ด้านอาหาร, ด้านสุขภาพ, ด้านสิ่งแวดล้อม, ความมั่นคงของบุคคล ชุมชนและครอบครัว และความมั่นคงด้านการเมือง

6. เครื่องชี้วัดด้านการเมืองการปกครอง ประกอบด้วย การกระจายอำนาจการบริการ, การลงคะแนนเลือกตั้ง, การมีสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย และการจัดตั้งองค์กรชุมชน

2.3 ชนิดของเครื่องชี้วัด

อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ (60 : 2541) เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมมีการแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. Direct and By-product Data เป็นข้อมูลเชิงสถิติหรือรายงานทางสังคม
2. Input and Output Indicators เป็นเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับ by-product และ direct-data คือสถิติของสำนักงานจำนวนมากที่เกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญทางสังคม ใช้เป็นข้อมูลบริหารที่เป็น by product เครื่องชี้วัดผลผลิต เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์

3. Objective and Subject Indicators ข้อมูลเครื่องชี้วัดเชิงวัดตัวชี้วัด รวมถึงรายงาน พฤติกรรมต่าง ๆ สภาพแวดล้อม และตัวชี้วัดเชิงจิตวิสัย เป็นลักษณะรายงานสาระต่าง ๆ การ ประเมินผล หรือได้จากการสัมภาษณ์และการวิจัยเชิงสำรวจ

4. System and Aggregated Indicators เครื่องชี้วัดที่เป็นระดับสากล เป็นเรื่องรายงาน เกี่ยวกับมนุษยชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

ESCAP (UNESCO, 1993) ได้จำแนกเครื่องชี้วัดออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เครื่องชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย GNP and GDP
2. เครื่องชี้วัดทางสังคมที่เป็นวัดตัวชี้วัด ประกอบด้วย สุขภาพ โภชนาการ, การศึกษา การเรียนรู้, ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ, ชีวิตการทำงาน, หลักประกันทางสังคม, ความปลอดภัยส่วนบุคคลและความยุติธรรม, การใช้เวลาว่างและการใช้เวลา, การมีส่วนร่วมทางสังคม, เสรีภาพของมนุษย์
3. เครื่องชี้วัดทางสังคมที่เป็นจิตวิสัย ประกอบด้วย การทำงาน, ชีวิตครอบครัว, รายได้, ที่อยู่อาศัย, สุขภาพ, สิ่งแวดล้อม, การใช้เวลาว่าง และรัฐบาล

2.4 การใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

รศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิชและวรรณี ไทยานันท์ ได้จำแนกลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไว้ดังนี้

1. การใช้เพื่อการวางแผนระดับมหภาค เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคม มาใช้ในการ วิเคราะห์การพัฒนา การวางแผนโครงสร้างประชากร นิยาม ความหมายเพื่อลดความยากจน การออกแบบและดำเนินการโครงการทางสังคมอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์ความล้มเหลวของ ภูมิภาคและเขตต่าง ๆ การสร้างรูปแบบจำลองการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับเขต การวางแผนหรือผสมผสานในเรื่องรูปแบบหรือวิธีการวางแผนระดับต่าง ๆ
2. การใช้เครื่องชี้วัดในการวางแผนระดับหน่วยงาน
3. การใช้เครื่องชี้วัดในระดับภาคและท้องถิ่น

2.5 เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคม

รศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิชและวรรณี ไทยานันท์ มีการประมวลการพัฒนาเครื่องชี้วัด คุณภาพชีวิต และการพัฒนาสังคม ในประเทศไทย ซึ่งพัฒนาโดยหน่วยงานราชการหรือองค์กร ภาครัฐมีหลายหน่วยงาน และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งนำมาประมวลพอสังเขปดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

เอกสารเครื่องชี้ภาวะสังคม ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ปี 2518-2534 โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ปี พ.ศ. 2518 ได้เริ่มจัดทำเครื่องชี้วัดภาวะทางสังคม ขึ้นเป็นครั้งแรก แบ่งออกเป็น 6 หมวด ประกอบด้วย หมวดประชากร (มี 2 ตัวชี้วัด), หมวดระดับรายได้ (2 ตัวชี้วัด), หมวดสาธารณสุข (2 ตัวชี้วัด), หมวดการศึกษาและการเผยแพร่ข่าวสาร (2 ตัวชี้วัด), หมวดการมีงานทำ (1 ตัวชี้วัด), หมวดความปลอดภัย (5 ตัวชี้วัด)
- ปี 2519 เพิ่มหมวดการเคหะ รวมเป็น 7 หมวด
- ปี 2520 ตัดหมวดระดับรายได้
- ปี 2521 เพิ่มหมวดสินเชื่อบริษัท
- ปี 2522 เพิ่มหมวดคุณภาพชีวิต หมวดเศรษฐกิจสังคม และสวัสดิการสังคม และตัดหมวดสินเชื่อบริษัท
- ปี 2524 ตัดหมวดคุณภาพชีวิต เพิ่มหมวด การหย่าร้าง
- ปี 2537 เปลี่ยนหมวดการหย่าร้าง เป็น หมวดสถาบันครอบครัว
- ปี 2532 เพิ่มหมวดมลภาวะ อีก 1 หมวดรวมเป็น 9 หมวด และในปี 2534 เปลี่ยนชื่อหมวดเป็นหมวดภาวะมลพิษ

2. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ในปี 2525 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มอบให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดเก็บข้อมูล กชช.2ค หรือ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน และในปี 2530 คณะรัฐมนตรีมีมติให้มีการจัดเก็บข้อมูล กชช.2ค. ผนวก จปฐ. ประจำปีทุก 2 ปี ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา โดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดดังนี้

- ปี 2533 ตัวชี้วัดสภาพหมู่บ้าน จากข้อมูล กชช.2ค. ผนวก จปฐ. มีตัวชี้วัดหมู่บ้าน 5 กลุ่ม 34 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน มี 10 ตัวชี้วัด 2) การประกอบอาชีพผลผลิตและรายได้ มี 7 ตัวชี้วัด 3) สาธารณสุขและการอนามัย มี 9 ตัวชี้วัด 4) แหล่งน้ำ มี 2 ตัวชี้วัด 5) ความรู้ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มี 6 ตัวชี้วัด
- ปี 2535 เพิ่มเครื่องชี้วัดกลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ รวมเป็น 6 กลุ่ม 37 ตัวชี้วัด

3. คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.)

การจัดตั้งขึ้นโดยคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทโดยตรง โดยมีการพัฒนาเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 8 หมวด 32 เครื่องชี้วัด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 ประชาชนได้กินอาหารถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับความ ต้องการของร่างกาย มี 3 ตัวชี้วัด หมวดที่ 2 ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มี 4 ตัวชี้วัด หมวดที่ 3 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น

แก่การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ มี 7 ตัวชี้วัด หมวดที่ 4 ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มี 1 ตัวชี้วัด หมวดที่ 5 ประชาชนมีการผลิต และหาอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ มี 5 ตัวชี้วัด หมวดที่ 6 ครอบครัวสามารถควบคุมช่วงเวลา และจำนวนการมีบุตรได้ตามต้องการ มี 1 ตัวชี้วัด หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน มี 7 ตัวชี้วัด หมวดที่ 8 ประชาชนมีการพัฒนาจิตใจดีขึ้น มี 4 ตัวชี้วัด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 กชช. ได้มีมติให้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มอบโครงการให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการต่อ ภายใต้ชื่อว่า "งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.)"

4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2530 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้รวบรวม สถิติข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาทำเครื่องชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคมขึ้น โดยครั้งแรกได้กำหนดเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจและสังคมขึ้น 11 สาขา 89 เครื่องชี้วัด ซึ่งประกอบด้วย 1) สาขาประชากร 12 เครื่องชี้วัด 2) สาขาแรงงาน 7 เครื่องชี้วัด 3) สาขาเกษตร 5 เครื่องชี้วัด 4) สาขาประมงทะเล 13 เครื่องชี้วัด 5) สาขาเกษตร 9 เครื่องชี้วัด 6) สาขาการศึกษา 12 เครื่องชี้วัด 7) สาขาสาธารณสุข 10 เครื่องชี้วัด 8) สาขารายได้รายจ่าย 5 เครื่องชี้วัด 9) สาขาการขนส่งและคมนาคม 10 เครื่องชี้วัด 10) สาขาการเงินการธนาคาร 1 เครื่องชี้วัด และ 11) สาขาบัญชีประชาชาติ 5 เครื่องชี้วัด

บทที่ 3

การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

3.1 กรมประชาสงเคราะห์กับงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

รัฐบาลได้ตระหนักและให้ความสำคัญในปัญหาเกี่ยวกับชาวเขา มามากกว่า 30 ปี โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวเขา ผลประโยชน์ของส่วนรวม และความมั่นคงของประเทศชาติ โดยจัดหน่วยงานของรัฐเข้าดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ตามสภาพปัญหา ปัญหาที่รัฐบาลให้ความสำคัญ และให้ความสนใจในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคือ 1) ปัญหาชาวเขาในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาส 2) ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม 3) ปัญหาความมั่นคงของชาติที่เกี่ยวกับการเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร 4) ปัญหาการปลูกฝิ่น 5) ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธาร

3.2 นโยบายของรัฐในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

นโยบายของรัฐในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2535 ที่ระบุไว้ในแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2535-2539 สามารถสรุปได้ดังนี้ (เอกสารประกอบการบรรยายสรุปเสนออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์และรองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2537)

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อให้ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ และถูกต้องตามกฎหมายสอดคล้องกับระบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเลิกการปลูกพืชเสพติด โดยได้รับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นพื้นฐานในระดับที่สามารถดำรงชีวิต และช่วยเหลือตัวเองได้ รวมทั้งได้รับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ระบบการปกครองและการพัฒนาในระบบปกติต่อไป
2. วัตถุประสงค์เฉพาะ
 - 1) เพื่อให้ประชาชนและชุมชนบนพื้นที่สูง ได้รับการจัดตั้งถิ่นฐาน และที่ทำกินที่ถาวร ในพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการจัดระเบียบ และระบบการปกครอง ให้เป็นไปตามกฎหมาย และได้รับการดูแลการจัดอภิทธิผลการแทรกแซงแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
 - 2) เพื่อยกระดับรายได้ของประชากร และชุมชนบนพื้นที่สูง ให้สามารถดำรงชีวิตและช่วยเหลือตนเองจนสามารถเลิกพึ่งพายาเสพติดเป็นรายได้ และให้คำนึงถึงการกระจายรายได้ที่เหมาะสมด้วย

- 3) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรบนพื้นที่สูง โดยได้รับการบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมและเป็นธรรม ทั้งด้านการศึกษาสาธารณสุขสวัสดิการสังคมและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ตลอดจนเลิกการใช้ยาเสพติด
- 4) เพื่อให้มีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็น และเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น
- 5) เพื่อให้มีระบบการอนุรักษ์การใช้และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6) เพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เลิกการปลูกพืชเสพติด
- 7) เพื่อให้ประชากรและชุมชนบนพื้นที่สูงได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยาและการป้องกันประเทศ

ต่อมาจากการที่เจ้าหน้าที่ที่ได้สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ไกลคมนาคมมาก ยิ่งขึ้น กระทรวงมหาดไทยได้มองเห็นปัญหาชาวเขาอีกหลายประการ ที่เกิดจากวิถีชีวิตในถิ่นความเป็นอยู่การทำกินที่ส่งผลกระทบต่อหรือล่อแหลมที่ทำให้เกิดอันตรายต่อส่วนร่วมได้ จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาปรับปรุง คณะสงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคมเป็น “ คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา “ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2502 มีมติขัติกรมประชาสงเคราะห์เป็นกรรมการและเลขานุการ ถือได้ว่าเป็นองค์กรระดับชาติองค์กรแรก ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางนโยบายชาวเขา และสำหรับปัญหาชาวเขา ที่รัฐบาลมองเห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อส่วนร่วมในขณะนั้น ได้แก่ การทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธาร อันเกิดจากการทำไร่แบบโค่นถางป่า และย้ายที่ซึ่งเรียกว่าการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา การปลูกฝิ่นของชาวเขาซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาเสพติด และปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยเฉพาะบริเวณชายแดนซึ่งมีการบ่อนทำลายชักจูงชาวเขาจากฝั่งตรงข้ามกับรัฐบาล อย่างไรก็ดีในขณะนั้นถึงแม้รัฐบาลได้มองเห็นปัญหาของชาวเขาแบบแยกแยะออกเป็นหลายประการ แต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มน้ำหนักให้แก่ปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยเฉพาะ กรมประชาสงเคราะห์จึงได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน และดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชาวเขานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2510 ได้มีสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้มีการเพิ่มน้ำหนักแก่ปัญหาชาวเขาบางประการขึ้น และสาเหตุที่ทำให้มองเห็นปัญหาชาวเขาบางประการว่าเป็นปัญหาใหญ่หรือมีความรุนแรงยิ่ง ๆ ขึ้น นั้น อาจกล่าวได้ว่าเกิดจากอิทธิพลภายนอกและสถานการณ์ภายในประเทศเองผสมผสานกัน

ปัญหาที่มองเห็นว่าใหญ่ประการแรก คือ ปัญหาการปลูกฝิ่น จากรายงานของคณะผู้
เชี่ยวชาญสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2510 ได้ระบุว่าประเทศไทยมีชาวเขาปลูกฝิ่นมากได้ผลผลิต
ถึงปีละ 145 ตันเศษ ข้อมูลนี้ทำให้มองเห็นขนาดของปัญหาการปลูกฝิ่นของชาวเขาในประเทศ
รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในอันที่จะลดการผลิตฝิ่นและปราบปรามการค้ายาเสพติด ในปี พ.ศ.
2520 รัฐบาลได้มีการจัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) และมอบหมาย
ให้เป็นองค์กรหลัก ในด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรวมทั้งลดการผลิตฝิ่นของชาวเขา

ปัญหาที่มองเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาความมั่นคงของชาติ
กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2510 เช่นกัน ได้เกิดการก่อการร้ายของชาวเขา ฝ่ายคอมมิวนิสต์ขึ้นในอำเภอ
เทิง จังหวัดเชียงราย และได้ลุกลามไปยังหมู่บ้านชาวเขาในท้องที่ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว สาเหตุดัง
กล่าวผลักดันให้รัฐบาลจำเป็นต้องให้น้ำหนักแก่ปัญหาความมั่นคงอันเกิดจากการกระทำของ
ชาวเขา และได้กำหนดให้องค์กรของรัฐทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือนร่วมกันแก้ไขปัญหานี้ และถือ
ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด คณะกรรมการเกี่ยวกับชาวเขาระดับชาติ ได้เปลี่ยนชื่อจาก “ คณะ
กรรมการสงเคราะห์ชาวเขา “ เป็น “ คณะกรรมการชาวเขา “ โดยตัดคำว่าสงเคราะห์ออก ในปี
พ.ศ. 2516 การก่อการร้ายของชาวเขาฝ่ายคอมมิวนิสต์มีความรุนแรงและลุกลามไปมากขึ้นทั้ง
ในจังหวัดต่าง ๆ ภาคเหนือและชายแดนตะวันตก รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายระยะยาว และ
ระยะสั้นในการแก้ไขปัญหานี้ ได้มอบหมายให้ฝ่ายทหารเป็นหน่วยหลักในพื้นที่ที่มีการต่อสู้ และ
การปราบปราม ส่วนพื้นที่ที่มีการแทรกซึมแต่ไม่ถึงขั้นชาวเขาใช้อาวุธ ยังให้กรมประชา
สงเคราะห์เป็นหน่วยงานหลัก ในการประสานงานและดำเนินแก้ไขปัญหานี้และพัฒนาชาวเขาต่อ
ไป ส่วนพื้นที่ที่ปกติก็ควรให้ดำเนินการ พัฒนา ไปตามนโยบายเดิม แต่ให้สอดคล้องกับแผนงาน
ของสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ รัฐบาลได้ใช้เวลาถึง 15 ปี จึงสามารถควบคุมสถานการณ์
การก่อการร้ายของชาวเขาฝ่ายคอมมิวนิสต์ ได้แต่ต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งของประชา
ชน และประเทศอย่างมหาศาล ทำให้หน่วยราชการของรัฐบาลและประชาชนทั่วไปมองเห็นว่า
ปัญหาความมั่นคงของชาติในส่วนที่เกี่ยวกับชาวเขานั้นมีความสำคัญอย่างสูงแม้ในปัจจุบัน

สำหรับการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ปัญหานี้ได้รับการเพิ่มน้ำหนักขึ้น ทั้งในข้อมูลเชิง
ประจักษ์ และความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านนิเวศวิทยาระหว่างป่า ต้นน้ำ ฯ ที่เพิ่มขึ้นทั่วไป
ในโลก กระทรวงมหาดไทยโดยกรมประชาสงเคราะห์เป็นหน่วยริเริ่ม ได้ให้ความสำคัญปัญหา
ดังกล่าว และได้เสนอรัฐบาลกำหนดไว้ในปัญหาชาวเขา ปี 2519 เกี่ยวกับปัญหาการทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง นอกจากนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
พิจารณา บุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารของชาวเขาขึ้น และจากนั้นได้มีการประกาศพระราช
กฤษฎีกา และกฎกระทรวง เพื่อกันเขตป่าสงวนแห่งชาติ วนอุทยานแห่งชาติ และเขตสงวนคุม
ครองสัตว์ป่า โดยอาศัย พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้อง จากสภาพการณ์ เช่นนี้ทำให้กรมป่าไม้มีบทบาท
เป็นองค์กรหลัก ในส่วนการแก้ไขปัญหาค่าลายป่าไม้ และต้นน้ำลำธารบนพื้นที่สูง

อย่างไรก็ตามปัญหาที่เป็นผลกระทบภายหลัง ก็คือ ปัญหาในด้านพื้นที่ทำกินและสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา ตามนโยบายที่มีความสำคัญของป่าไม้มากกว่าคน ดังจะเห็นได้ชัดเจนตามกระแสพระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระราชทานแก่คณะกรรมการการจัดงาน “วันระพี” ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ดังนี้

กระแสพระบรมราชาโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงาน “วันระพี” ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันพุธ ที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2516

“กฎหมายมีไว้สำหรับให้มีความสุขในบ้านเมือง มิใช่ว่ากฎหมายมีไว้สำหรับบังคับประชาชน ถ้ามุ่งหมายที่จะบังคับประชาชนก็กลายเป็นเผด็จการ กลายเป็นสิ่งบุคคลหมุ่หมุยจะ ต้องบังคับหมู่มากในทางตรงกันข้าม กฎหมายมีไว้สำหรับให้บุคคลส่วนมากมีเสรีและอยู่ได้ด้วย ความสงบ บางทีเราตั้งกฎหมายขึ้นมาได้ด้วยวิชาการซึ่งได้จากต่างประเทศ เพราะว่าวิชา กฎหมายนี้เป็นวิชาที่กว้างขวาง จึงต้องมีอะไรทำอย่างหนึ่ง แต่วิชาการนั้นอาจไม่เหมาะสมกับ สถานการณ์หรือท้องที่ของเรา บางทีเคยยกตัวอย่างมาเกี่ยวข้องกับที่ดิน เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินของประชาชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งเราเอากฎหมายไปบังคับประชาชน เหล่านั้นไม่ได้เพราะว่า เป็นความผิดของตัวเองเพราะการปกครองไม่ถึงประชาชนที่อยู่ในที่ห่างไกล จึงไม่สามารถที่จะ ทราบถึงกฎหมายความบกพร่องที่อยู่ทางฝ่ายที่บังคับกฎหมายมากกว่าฝ่ายที่จะถูกบังคับ ข้อนี้ ควรจะถือเป็นหลักเหมือนกัน ฉะนั้นต้องหาวิธีจะปฏิบัติกฎหมายให้ถูกต้องตามหลักของธรรม ชาติ.....

.....ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ที่เราขีด เส้นไว้ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยัง ไม่ได้ สงวนแล้วทิ้งไปสงวน ทีหลังผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าอยู่ในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืนเพราะว่าตรามา เป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ถ้าถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ผู้ที่ขีดเส้นนั้น เอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์หมายความว่าทางราช การบุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง.....”

โดยสรุปกล่าวได้ว่าตั้งแต่เริ่มต้นของนโยบายชาวเขาจนถึงปัจจุบันนี้ กรมประชา สงเคราะห์ยังเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาโดย เฉพาะ ปัญหาด้านสวัสดิการของชาวเขานั้นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทั่วไปทั้งในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และรายได้ แต่หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ไขปัญหา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้ดีขึ้น เช่น กระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงสาธารณสุข ก็ได้เพิ่มบทบาทหน้าที่ของคนมากยิ่งขึ้น ขึ้นโดยที่กรมประชาสงเคราะห์ ทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับ ชาวเขาในลักษณะหน่วยบุกเบิกประสานงาน และประสานการ ปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความพร้อมที่ จะเข้าไปดำเนินการ

3.3 การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของรัฐที่ผ่านมา

เริ่มแรกของการมองปัญหาของชาวเขาโดยรัฐบาลนั้น เป็นการมองปัญหาโดยหน่วยตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งออกไปปฏิบัติภารกิจในบริเวณพื้นที่ใกล้ชายแดน และห้องที่ห่างไกลความเจริญ พบว่ามีประชาชนหลายกลุ่มที่อาศัยในบริเวณดังกล่าว มีสภาพความเป็นอยู่ยากไร้ สุขภาพอนามัยไม่ดี ขาดการศึกษา พูดภาษาไทยไม่ได้ ปัญหาช่วงนั้นถูกมองว่าเป็นปัญหาด้านสวัสดิการ รัฐบาลจึงมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการสงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคม” ขึ้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2494 และหน่วยหลักในการแก้ไขปัญหาในระดับสนาม ได้แก่ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน โดยได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่ในด้านสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นสำหรับช่วยเหลือชาวเขา จากกรมประชาสงเคราะห์ อธิบดีมีฐานะเป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการสงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคม

นโยบายและการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาที่ผ่านมา พ.ศ. 2494 เป็นปีแรกที่รัฐบาลได้เริ่มเข้าไปช่วยเหลือชาวเขา ในรูปการสงเคราะห์ประชาชนผู้ยากไร้ห่างไกลการคมนาคม โดยมีตำรวจตระเวนชายแดนเป็นหน่วยบุกเบิก และกรมประชาสงเคราะห์ให้การสนับสนุน

พ.ศ. 2502 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งเป็นองค์กระตือรือร้นครั้งแรก ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานเกี่ยวกับชาวเขา โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากชาวเขา ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่นและเสกฝิ่น ตลอดจนความมั่นคงตามแนวชายแดน โดยมีกรมประชาสงเคราะห์ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน และประสานการแก้ไขปัญหาชาวเขา ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้ เป็นการเข้าไปดำเนินงาน พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเป็นระยะแรก ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาไม่มากนัก ฉะนั้น จึงมีการทดลองจัดตั้ง นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น 4 แห่ง คือที่เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก และจังหวัดเพชรบูรณ์ (คาบเกี่ยว 3 จังหวัด คือ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย) นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา 4 แห่งนี้ จัดตั้งขึ้นบนสมมุติฐานที่คิดว่า จะรวบรวมชาวเขา ที่อยู่กระจัดกระจายให้มาอยู่รวมกันในพื้นที่ ที่ทางราชการจัดไว้ โดยอาศัยประสบการณ์ของการ จัดตั้งนิคมสร้างตนเองสำหรับคนไทยพื้นราบโดยทั่วไป ของกรมประชาสงเคราะห์

ในขณะที่ดำเนินงานจัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นนี้ กรมประชาสงเคราะห์ ได้ตระหนักดีว่า ในการวางแผนดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ในระยะต่อไปจำเป็นต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับชาวเขา ฉะนั้น กรมประชาสงเคราะห์จึงได้ร่วมกับ กรมตำรวจ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการสำรวจทางเศรษฐกิจ และสังคมของชาวเขาขึ้นระหว่างปี 2504 – 2505

พ.ศ. 2506 - 2509 รัฐบาลตั้งกองสงเคราะห์ชาวเขา ในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2506 เพื่อเป็นแหล่งกลางประสานงาน และเป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา และอนุกรรมการสาขาต่าง ๆ โดยให้ทางสำนักงานงบประมาณและสำนักงาน ก.พ. สนับสนุนในด้านงบประมาณและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินงานพัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา

คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ได้มีความเห็นว่าการสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวเขา เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิต นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละเผ่า ภาษา วิธีการในทางเกษตรกรรมของชาวเขาเพื่อนำผลที่ได้มา พิจารณาวางแผนดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลได้วางไว้ คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา จึงได้มีมติให้จัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2506 และให้เริ่มดำเนินการด้านการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของชาวเขาเผ่าใหญ่ ๆ 6 เผ่า ด้วยกันคือ เผ่าแม้ว เผ่ามูเซอ ลีซอ อีเก้อ และกะเหรี่ยง นอกจากนี้ให้ศูนย์วิจัยชาวเขาทำการติดตามผลและวิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับโครงการพัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ด้วย

จากการสำรวจทางเศรษฐกิจ และสังคมของชาวเขาในระยะแรกก็ได้พบว่า การที่จะให้ชาวเขามาอยู่รวมกันในนิคมจุดใดจุดหนึ่งนั้น ย่อมเป็นการยาก เพราะชาวเขายังต้องการความอิสระ และไม่ต้องการที่จะอยู่รวมกันหลาย ๆ เผ่า ฉะนั้น คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา จึงมีนโยบายที่จะจัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ ออกไปดำเนินการช่วยเหลือชาวเขา ตามหมู่บ้านที่เขาอยู่ จึงได้มีมติให้กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น ในพื้นที่หลายจังหวัด เพื่อเป็นแหล่งกลาง ในการจัดส่งหน่วยบริการเคลื่อนที่ซึ่งประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานเกษตร และพนักงานอนามัย ออกไปปฏิบัติงานตามหมู่บ้านชาวเขา ในเขตรับผิดชอบของแต่ละศูนย์ฯ หน่วยบริการเคลื่อนที่ของกองสงเคราะห์ชาวเขา ในระยะนี้ปฏิบัติงานเน้นหนักไปในด้านการสร้างความสัมพันธ์ สำรวจข้อมูลจุดที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขา ให้การรักษาพยาบาล และให้คำแนะนำในด้านการเกษตร ตลอดจนพิจารณาเลือกหมู่บ้านชาวเขาที่จะจัดตั้งเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง

คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ยังเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชาวเขา มีความสำคัญมาก ฉะนั้น จึงได้มีมติให้จัดตั้งโครงการชาวเขาสัมพันธ์ขึ้น เพื่อโน้มน้าวให้ชาวเขาเกิดความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง เคารพในองค์พระมหากษัตริย์ มีความรักและหวงแหนแผ่นดินไทย เป็นกำลังสำคัญในการรักษาความปลอดภัยทางชายแดน คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ได้สนับสนุนโครงการชาวเขาสัมพันธ์โดยมีมติให้กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิเอเซีย เพื่อช่วยเหลือแก่พระธรรมจาริกที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา และให้กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการจัดตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นตามหมู่บ้านชาวเขาที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นอกจากโครงการพระธรรมจาริกแล้ว กรมประชาสงเคราะห์ได้มีโครงการคัดเลือกผู้

นำชาวเขามาเยี่ยมชมสถานที่สำคัญในกรุงเทพฯ สนับสนุนนิสิต นักศึกษา และครูอาสาสมัคร เพื่อขึ้นไปปฏิบัติงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

พ.ศ. 2510 - 2514 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อ คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา เป็นคณะกรรมการชาวเขา และให้มีหน้าที่รับผิดชอบในภารกิจที่เกี่ยวกับชาวเขาในทุกกรณี และให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการชาวเขาสาขาต่าง ๆ ขึ้น ตามความจำเป็น เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2512 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเกี่ยวกับนโยบายและวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับชาวเขาที่คณะกรรมการชาวเขาได้เสนอไว้ ดังนี้

ก. นโยบาย

1) นโยบายระยะสั้น ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าไปถึงชาวเขาที่เป็นจุดต่อ แผลมให้ทั่วถึงโดยเร็วที่สุด โดยใช้วิธีพัฒนาแผนนำ (Civic Action) เพื่อผูกพันจิตใจชาวเขาให้มีความนิยมในรัฐบาลและมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ให้สามารถใช้ชาวเขาช่วยเป็นกำลังในการป้องกันและต่อต้านการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ต่อชาวเขาได้ทัน ท่วงที ในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีการปราบปรามผู้ก่อการร้ายโดยมีฝ่ายทหารออกปฏิบัติการ ให้หน่วยงานทุกฝ่ายฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารในเขตนั้น เมื่อการปราบปรามเสร็จสิ้นลงและฝ่ายทหาร ดำรวจ สามารถให้ความคุ้มครองได้แล้ว ให้หน่วยงานพลเรือนซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเข้าไปดำเนินการพัฒนาในบริเวณนั้นต่อไป ในพื้นที่ซึ่งยังไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรงหรือยังไม่ได้ถูกแทรกซึมแต่มีแนวโน้มที่จะต้องรีบดำเนินการใน ลักษณะป้องกัน ให้หน่วยงานพลเรือนที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์ จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเหล่านั้น ให้ทั่วถึงเป็นการด่วน โดยให้ร่วมมือกันทุกฝ่าย

2) นโยบายระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ที่อาศัยและทำมาหากินบนภูเขาเป็นหลักแหล่งแน่นอน เลิกการปลูกฝิ่น ให้ปลูกพืชผลอื่นแทน เลิกการทำลายป่า และเป็นพลเมืองดี ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติเช่นเดียวกับคนไทยโดยทั่วไป โดยให้ดำเนินการตามโครงการ 5 ปี (2510 - 2514) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้วโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาโดยการส่งเสริมอาชีพ การศึกษา การอนามัย และการเสริมสร้างความเจริญในชุมชนที่ชาวเขาอาศัยอยู่ 2) เพื่อป้องกันการทำลายป่า และต้นน้ำลำธาร โดยการส่งเสริมให้ชาวเขาทำการเกษตรแบบถาวร 3) เพื่อป้องกันการปลูกฝิ่น โดยการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืช หรือประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่าแทนการปลูกฝิ่น 4) เพื่อรักษาความสงบปลอดภัยชายแดนทางภาคเหนือ โดยการส่งเสริมให้ชาวเขาเกิดความเชื่อมั่นและรักใคร่เจ้าหน้าที่บ้านเมือง มีความรักชาติไทย หวง

แทนผืนแผ่นดินไทยและมีความจงรักภักดีต่อชาติไทย เพื่อจะได้เป็นกำลังอันสำคัญในการต่อต้านการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม

ข. วิธีดำเนินการกับชาวเขา

การดำเนินการกับชาวเขา ให้ดำเนินการเป็น 4 วิธี คือ

1) สำหรับชาวเขาที่อยู่กระจัดกระจายบนภูเขาไม่เป็นรูปหมู่บ้าน ซึ่งยากแก่การที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปดูแลได้ทั่วถึง ให้แนะนำชักจูงให้มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนในบริเวณอันเหมาะสมบนภูเขา ซึ่งทางราชการจัดไว้ให้

2) สำหรับชาวเขาที่อาศัยอยู่บนภูเขาเป็นรูปหมู่บ้านที่เหมาะสมอยู่แล้ว ก็สนับสนุนให้ทำกินในที่เดิมต่อไปไม่ต้องเคลื่อนย้าย โดยจัดส่งเจ้าหน้าที่เป็นรูปหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปปฏิบัติงาน พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในประการต่าง ๆ ให้ทั่วถึง

3) สำหรับชาวเขาที่ไม่ประสงค์จะอยู่บนภูเขา หรือที่ต้องอพยพหลบหนี ภัยคอมมิวนิสต์ ลงมาอยู่ในพื้นที่ราบแล้ว ไม่ประสงค์จะกลับไปอยู่บนภูเขาอีก ก็ให้จัดตั้งศูนย์อพยพชาวเขาขึ้น ในจังหวัดที่มีปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น เพื่อให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน แล้วให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ตามความจำเป็น ให้สามารถผสมผสาน กับคนไทยพื้นราบต่อไปได้

4) เพื่อประโยชน์ดังกล่าวข้างต้นและเพื่อความปลอดภัยของชาติบ้านเมือง ให้เร่งสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจกับชาวเขาให้มีความรู้สึกนึกคิด เป็นพวกเดียวกับคนไทย และให้เกิดความจงรักภักดีต่อรัฐบาล

การดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ในช่วงนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ

1) งานของศูนย์วิจัยชาวเขา ได้เริ่มทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และได้จัดตั้งพิพิธภัณฑน์หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาและห้องสมุดเกี่ยวกับชาวเขา อีกทั้งได้ร่วมกับทางศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ทดลองโครงการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นแทนการปลูกฝิ่น ที่หมู่บ้านแม่วัฒนาปุ่จอม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2) งานของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ได้จัดส่งหน่วยเคลื่อนที่ออกไปปฏิบัติงานกับชาวเขาในหมู่บ้านชาวเขา โดยแบ่งหน่วยเคลื่อนที่ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) หน่วยสร้างความสัมพันธ์และสำรวจ โดยหน่วยเคลื่อนที่นี้จะเดินทางไปสร้างความสัมพันธ์ในหมู่บ้านชาวเขา และสำรวจหมู่บ้านชาวเขาพร้อมทั้งพิจารณากำหนดหมู่บ้านชาวเขาที่จะพัฒนาขึ้นเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง 2) หน่วยเคลื่อนที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำหมู่บ้าน จะอยู่ปฏิบัติงานในหมู่บ้านชาวเขาที่จะพัฒนาเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง ซึ่งจะมีทั้งหมู่บ้านหลักและหมู่บ้านบริวาร และจะเริ่มให้การศึกษแก่ชาวเขา และให้การ

รักษาพยาบาลและให้คำแนะนำด้านการเกษตร นอกจากโครงการหน่วยเคลื่อนที่แล้ว กองสงเคราะห์ชาวเขา ได้ถวายความสะดวกแก่คณะพระธรรมจาริก ที่ขึ้นไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหมู่บ้านชาวเขา และดำเนินการจัดนำผู้นำชาวเขามาเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนทั้งสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้อาสาสมัครขึ้นไปช่วยปฏิบัติงานในหมู่บ้านชาวเขา และนำชาวเขาที่ติดยาเสพติดและมีความสมัครใจที่จะเลิกเสพยา เข้ารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาล

พ.ศ. 2516 เริ่มดำเนินโครงการปลูกพืชทดแทนฝิ่นร่วมกับสหประชาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นโครงการแรก

พ.ศ. 2518 มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้น มีบทบาทในการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ จากที่ดินที่เหมาะสมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้

พ.ศ. 2519 คณะรัฐมนตรีจึงได้ปรับปรุงแก้ไขนโยบาย และวิธีการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเสียใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ประเทศชาติกำลังเผชิญอยู่ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2519 มีความดังนี้

ก. นโยบาย

1. ใช้ "นโยบายการรวมพวก" เป็นแนวการดำเนินงาน พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา
2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย "เพื่อให้ชาวเขาเป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพสามารถช่วยตัวเองได้"
3. ให้เร่งรัดจัดทำทะเบียนชาวเขา ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพิจารณาธงสัญชาติไทย ในทะเบียนบ้านแก่ชาวเขา ปี พ.ศ. 2517
4. ดำเนินการลดอัตราเพิ่มประชากรชาวเขา โดยเร่งวางแผนครอบครัวให้ได้ผลแพร่หลาย
5. แต่งตั้งคณะกรรมการชาวเขาเพื่อรับผิดชอบนโยบายเกี่ยวกับชาวเขาทุกกรณี ดังนี้ (1) คณะกรรมการชาวเขา (2) คณะกรรมการชาวเขาส่วนจังหวัด

ข. การดำเนินการ

1. ให้กำหนดเขตพื้นที่พัฒนาที่แน่นอน จำนวนปีละ 20 เขต เพื่อดำเนินการพัฒนาในรูปโครงการสมบูรณ์แบบ จนกว่าจะครบ 200 เขต และให้กรมประชา

สงเคราะห์ เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานในเขตพื้นที่ โดยร่วมมือและประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ในกรณีที่ยังมิได้กำหนดเป็นเขตพื้นที่พัฒนา ให้จัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่ออกปฏิบัติงานในหมู่บ้านชาวเขา เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวเขาและให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาเดือนร้อนให้แก่ชาวเขา และในขณะเดียวกัน จะทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนกำหนด เป็นเขตพื้นที่พัฒนา สำหรับกรณีที่หมู่บ้านชาวเขาบางแห่ง ไม่เหมาะสมที่จะกำหนดเป็นเขตพัฒนาได้ ก็ให้หน่วยเคลื่อนที่ให้การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาต่อไป

3. สำหรับคนไทยที่ตั้งบ้านเรือน และประกอบอาชีพ อยู่ในเขตพื้นที่พัฒนา และเขตปฏิบัติงานหน่วยเคลื่อนที่ ก็ให้การพัฒนาและสงเคราะห์เช่นกัน

พ.ศ. 2520 รัฐบาลจัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งลดการปลุกฝิ่นของชาวเขา

พ.ศ. 2523 ดำเนินการโครงการเกษตรภาคเหนือ โดยใช้เงินกู้ธนาคารโลก ซึ่งประกอบด้วยโครงการพัฒนาป่าไม้ที่สูง โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูงและโครงการพัฒนาที่ดินภาคเหนือ ดำเนินการในพื้นที่เดียวกัน 5 จังหวัดภาคเหนือ โดยมี กรมป่าไม้ กรมประชาสงเคราะห์ และกรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้บริหารโครงการตามลำดับ ในส่วนของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง รัฐบาลออสเตรเลียได้เข้ามาให้การสนับสนุนเพิ่มเติมโดยขยายพื้นที่และระยะเวลาภายใต้โครงการพัฒนาเขตพื้นที่สูงไทย-ออสเตรเลีย จนถึง ปี 2536

พ.ศ. 2525 ได้มีการทบทวนนโยบาย มาตรการและวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาชาวเขา และการปลุกฝิ่น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับปัญหาชาวเขา และการปลุกฝิ่นเป็นองค์กรระดับชาติ คณะกรรมการชาวเขาส่วนกลาง มีกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลัก และกรรมการชาวเขาส่วนจังหวัด เป็นองค์กรระดับพื้นที่ ซึ่งได้มีการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาวชาวเขา ไว้ 3 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเลิกปลุกและเสฟฝิ่น และด้านการให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

พ.ศ.2529 คณะรัฐมนตรีอนุมัติ ให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการประสานงานแก้ไขปัญหาวชาวเขา และกำจัดการปลุกฝิ่นเสฟฝิ่นของกองทัพภาคที่ 3 ขึ้น มีฐานะเป็นองค์กรระดับภาค

3.4 นโยบายและการดำเนินงานของรัฐในปัจจุบัน

3.4.1 นโยบายการพัฒนาชาวเขา

นโยบายการพัฒนาชาวเขา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2532 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ชาวเขาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทย ราษฎรไทย และกลุ่มชนอื่น ที่อยู่บนพื้นที่สูงมีความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบ ได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในระดับที่พอเพียงแก่ความจำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ระบบการปกครอง และการพัฒนาปกติต่อไป

3.4.2 ด้านการเมืองการปกครอง

1. ให้มีการเร่งรัดสำรวจจำนวน แยกประเภท จัดทำทะเบียน และออกบัตรประจำตัวแก่ชาวเขา และพิจารณาลงสัญชาติไทย ในการลงทะเบียนแก่ชาวเขาที่เป็นคนไทย ตามระเบียบของทางราชการและขั้นตอนที่เหมาะสม สำหรับชาวเขาที่มีได้รับการลงสัญชาติไทย ให้กำหนดสถานภาพบุคคลไว้ให้ชัดเจน ตามกฎหมายและเงื่อนไขของทางราชการ

2. จัดระเบียบการปกครองชุมชนชาวเขา เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามสภาพความพร้อมของชุมชนชาวเขาและขั้นตอนที่เหมาะสม สำหรับชุมชนชาวเขา ที่ไม่สามารถจัดระเบียบราชการปกครองตามกฎหมายได้ ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปเร่งรัด และจัดระเบียบชุมชนตามความเหมาะสม เพื่อเตรียมการเข้าสู่การจัดระเบียบการปกครอง ที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

3. กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม ให้กับชาวเขาอยู่อาศัยและทำกินถาวรตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสภาพข้อเท็จจริง ในพื้นที่ตามความเหมาะสม ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การรักษาความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ควบคู่ไป กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับบางพื้นที่ ที่ชาวเขาอยู่อาศัย และทำกินอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่สามารถอนุญาต ให้อยู่อาศัยและทำกินต่อไปได้ ให้ทำการอพยพออก โดยกำหนดพื้นที่รองรับเหมาะสม

4. บังคับใช้กฎหมายและระเบียบของทางราชการให้บังเกิดผลในทุกพื้นที่ โดยมีการลงโทษอย่างจริงจัง มีการจูงใจและการกดดันอย่างเหมาะสม เพื่อให้ชาวเขาและประชากรกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ปฏิบัติตามกฎหมาย

5. สร้างความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องและความผูกพันทางด้านจิตใจของชาวเขาต่อสังคมไทย และให้ชาวเขาเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทย เคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการ ทั้งนี้โดยการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ และปฏิบัติการจิตวิทยาอย่างเหมาะสม

6. กำหนดมาตรฐานสกัดกั้นการอพยพมาใหม่ของชาวเขาจากนอกประเทศ และดำเนินการผลักดันชาวเขาที่อพยพเข้ามาใหม่อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอนของกฎหมายและความเหมาะสม และให้มีมาตรการกดดันที่เหมาะสมแก่ผู้ที่ชักจูงให้ที่พักพิง หรืออำนวยความสะดวกแก่ชาวเขาที่อพยพเข้ามาจากนอกประเทศ

7. ลดและขจัดอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยในหมู่ชาวเขา โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ชาวเขา และการส่งเสริมให้ชาวเขาพึ่งตนเอง และป้องกันตนเองได้ระดับหนึ่ง

3.4.3 ด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

1. การยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

1) พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาวเขา โดยเน้นหลักการพึ่งตนเองอย่าง สอดคล้องกับ ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานถาวร ไม่อพยพเคลื่อนย้าย ทั้งนี้โดยคำนึงถึง ข้อจำกัดในเรื่องที่ดินทำกิน และขีดความสามารถ ในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ตลอดจนการเพิ่มจำนวนประชากรชาวเขาในอนาคต

2) จัดให้มีโครงการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมให้ชาวเขามีรายได้ จากการประกอบอาชีพอื่น แทนการปลูกพืชเสพติดในระดับที่เพียงพอแก่การดำรงชีวิต และพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองในที่สุด เพิ่มรายได้ชาวเขา ด้วยการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาทางด้านการศึกษา และการส่งเสริมอาชีพอื่นนอกจากภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการสนับสนุนให้ภาคเอกชน มามีบทบาท และมีส่วนช่วยในการพัฒนา และช่วยเหลือชาวเขา

3) กระจายบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ให้ครอบคลุมชุมชนชาวเขาให้มากที่สุด พัฒนากลวิธีการสาธารณสุขมูลฐาน และส่งเสริมสนับสนุนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

4) เร่งรัดการวางแผนครอบครัวให้บังเกิดผล เพื่อควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรชาวเขา ให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับอัตราเพิ่มของชุมชนพื้นราบใกล้เคียง และสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่รองรับ

5) จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน เพื่อเป็นการสร้างฐานในการสื่อสาร การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6) สำหรับการเผยแพร่ศาสนาพุทธในหมู่ชาวเขา เพื่อเสริมสร้างความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ควบคุมดูแลการเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชาวเขา มิให้สร้างความแตกแยกในสังคม และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

2. การเลิกปลูกและเสพพืชเสพติด

1) ประชาสัมพันธ์ และปฏิบัติการจิตวิทยาให้ชาวเขา เข้าใจถึงพิษภัยของสิ่งเสพติด และจงใจให้เลิกปลูกและเสพพืชเสพติด

2) ให้มีการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในชุมชนชาวเขาที่พัฒนาและได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายแล้ว

3) แสวงหาความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาชาวเขา และการปลูกพืชเสพติด และพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่คนไทยด้วยความเหมาะสม

3.4.4 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1) จัดให้มีแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรบนพื้นที่สูง และกำหนดให้มีมาตรการควบคุมดูแลการใช้ที่ดินให้เป็นไปตามแผนโดยเคร่งครัด

2) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบของทางราชการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง

3.5. ปัญหาการพัฒนาบนพื้นที่สูงในประเทศไทย

3.5.1 ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง

ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง โดยทั่วไปชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ชนกลุ่มน้อยและคนไทยพื้นราบที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง จะตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มบ้านตามเผ่าพันธุ์ของตน มีสภาพการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และคตินิยมที่แตกต่างกันไป กลุ่มบ้านดังกล่าวจะอยู่กระจัดกระจายห่างไกลการคมนาคม จึงมีประเด็นปัญหาด้านการเมืองการปกครองดังนี้

1. ปัญหาการพัฒนาและสงเคราะห์ยังไม่ทั่วถึง ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่สามารถเข้าไปดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ประชากรบนพื้นที่สูงได้อย่างทั่วถึง ทำให้ประชากรดังกล่าวยังไม่สามารถได้รับบริการจากรัฐเท่าที่ควรขาดความผูกพันกับรัฐ ขาดการบังคับใช้กฎหมายของทางราชการแก่ประชากรดังกล่าว ขาดการรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ความเป็นพลเมืองไทย

2. ปัญหาขาดการกำหนดสถานภาพบุคคลตามกฎหมายของชาวเขา และชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ประชากรบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการจัดทำทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน และการพิจารณาธงสัญชาติไทย หรือการกำหนดสถานภาพเป็นผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ผู้หลบหนีเข้าเมือง ทำให้ประชากรดังกล่าวไม่มีสถานภาพบุคคลตามกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาด้านการเมืองการปกครองที่สำคัญ สถานภาพของชาวเขาในปัจจุบันมีชาวเขาเพียง จำนวน 504,523 คน ที่ได้รับการลงสัญชาติไทย

3. ปัญหาขาดการจัดถิ่นฐานถาวรให้ถูกต้องตามกฎหมาย การจัดตั้งถิ่นฐานถาวรให้ถูกต้องตามกฎหมายสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงยังกระทำได้อย่างจำกัด ปัจจุบันการอยู่อาศัยตั้งถิ่นฐานและสิทธิในที่ดินทำกินของชุมชนบนพื้นที่สูง ยังไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นจำนวนมาก

สถานภาพหมู่บ้านชาวเขา หมู่บ้านชาวเขามีจำนวนทั้งหมด 3,747 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน แต่มีจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านถูกต้องตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 จำนวน 1,651 หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 44

4. ปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจากนอกประเทศ และการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศ ทำให้การแก้ไขปัญหาบนพื้นที่สูงไม่สามารถกำหนดขนาดของปัญหาได้ชัดเจนและแน่นอน

3.5.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากการที่รัฐไม่สามารถเข้าไปให้การดูแลชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และกลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนที่สูงได้อย่างทั่วถึง ทำให้กลุ่มชนเหล่านี้ขาดโอกาสที่จะได้รับบริการจากรัฐในหลาย ๆ ด้าน และยังขาดการกำหนดสถานภาพที่ชัดเจน จึงเป็นผลทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมา ดังนี้

1. ปัญหาความยากจน ชาวเขาและประชากรบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อาชีพหัตถกรรมในครอบครัวและรับจ้างเป็นอาชีพรอง และเนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต การจำหน่ายผลผลิต และการขาดโอกาสในการพัฒนาฝีมือแรงงาน ทำให้กลุ่มชนดังกล่าวมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาโสเภณี การอพยพแรงงาน และปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบรายได้ชาวเขากับรายได้ตามเกณฑ์ จ.ป.ฐ. ได้ดังนี้ พ.ศ. 2529 รายได้ชาวเขาต่อคนต่อปี = 1,200 บาท, พ.ศ. 2537 รายได้ชาวเขาต่อคนต่อปี = 2,500 บาท, พ.ศ. 2539 รายได้ชาวเขาต่อคนต่อปี = 15,000 บาท

2. ปัญหาด้านสาธารณสุข ประชากรบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะในชุมชนชาวเขา โดยทั่วไปยังมีสภาพทางด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ 1) ปัญหาการเจ็บป่วยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากโรคติดต่อที่ป้องกันได้ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบทางเดินอาหาร และมาลาเรีย ปัจจุบันยังพบผู้ป่วยโรคเอดส์ในหมู่บ้านชาวเขาเป็นจำนวนมาก 2) ปัญหาโภชนาการ มีภาวะทุพโภชนาการมาก โดยเฉพาะในหมู่บ้านชาวเขาที่อยู่ห่างไกล พบว่าเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ขาดสารอาหารในอัตราที่สูง 3) ปัญหาการติดฝิ่น มีชาวเขาเสพติดฝิ่นเป็นจำนวนมาก เพราะชาวเขาส่วนหนึ่งมักจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค 4) ปัญหาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐ เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก เมื่อเจ็บป่วยจึงมักซื้อยามากินเอง และยังมีนิยมนำรักษาโรคโดยหมอผีตามความเชื่อดั้งเดิมของตน

3. ปัญหาด้านการศึกษา ชาวเขาส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาน้อยมาก การกระจายโอกาสทางการศึกษายังไม่ทั่วถึง มีเด็กจบการศึกษาภาคบังคับเพียงจำนวนน้อย ความสามารถในการพูด อ่าน เขียนภาษาไทยของชาวเขา ยังอยู่ในอัตราต่ำ

4. ปัญหาการเพิ่มของประชากร การเพิ่มของประชากรชาวเขา โดยทางธรรมชาติอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูง เพราะว่ามีสตรีชาวเขาที่มีการคุมกำเนิดในอัตราที่น้อยมาก ทำให้อัตราการเกิดสูง และชาวเขาส่วนหนึ่งเพิ่มขึ้นโดยการอพยพเข้ามาจากนอกประเทศ ทั้งจากต่างประเทศพม่า และลาว

3.5.3 ปัญหาด้านยาเสพติด

จากการที่ชาวเขาและประชากรบนพื้นที่สูง ตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ยากแก่การตรวจตราของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทำให้ชาวเขาบางส่วนยังคงลักลอบปลูกฝิ่น เพราะนอกจากสภาพพื้นที่สูงจะเหมาะแก่การเติบโตของฝิ่นแล้ว ฝิ่นยังถือว่าเป็นพืชที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวเขามาโดยตลอด ทั้งในด้านการรักษาโรค การใช้ประกอบในพิธีกรรมตามความเชื่อ และเป็นพืชเงินสดทำรายได้แก่ครอบครัว

1. การปลูกพืชเสพติด จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เมื่อ ปี 2534 พบว่ายังมีการปลูกฝิ่นบนพื้นที่สูงกระจายใน 11 จังหวัดทางภาคเหนือ การปลูกส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อเสพเอง มีเพียงส่วนน้อยที่ปลูกเพื่อการค้า นอกจากนี้ในปัจจุบันยังปรากฏว่าชาวเขาในหลายพื้นที่ปลูกพืชเสพติดชนิดอื่นด้วย เช่น กัญชา เป็นต้น

2. การเสพและการค้าพืชเสพติด จากการที่ชาวเขาใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค เป็นผลให้มีชาวเขาติดฝิ่นเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่ชาวเขาจะมีการเสพยาเสพติดชนิดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะเฮโรอีน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการค้า และการลักลอบนำฝิ่นและส่วนที่แปรรูปเป็นยาเสพติดอื่น ๆ โดยมีประเทศไทยเป็นทางผ่านไปยังส่วนอื่น ๆ ของโลกด้วย

3.5.4 ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

จากการที่ชาวเขา ตั้งบ้านเรือนและอาศัยทำกินอยู่บนพื้นที่สูง มีลักษณะเป็นภูเขาที่มีความลาดชันสูง และเป็นป่าต้นน้ำลำธาร โดยชาวเขาบางส่วนยังทำการเกษตรดั้งเดิม ในลักษณะการทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ป่าไม้แหล่งต้นน้ำลำธารและหน้าดินถูกทำลาย จากการสำรวจของกรมป่าไม้พบว่า ปัจจุบันปริมาณพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างน่าวิตก

นอกจากนี้ในบางพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กะหล่ำ มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากเกินความจำเป็น และขาดการระมัดระวัง ก่อให้เกิดอันตรายต่อทั้งผู้ปลูกและผู้บริโภค และที่สำคัญได้ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษต่อลำน้ำต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนรวม

3.5.5 แนวโน้มปัญหาในอนาคต

1. ปัญหาการอพยพแรงงานชาวเขา จากผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แพร่กระจายไปสู่สังคมชาวเขา และภาวะจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูง ทำให้ ชาวเขาบางส่วนอพยพเคลื่อนย้ายลง มาทำงานทำในชุมชน

เมือง จากการสำรวจของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ปี 2537 มีชาวเขาจำนวน 28,261 คน อพยพเคลื่อนย้ายลงมาหางานทำในชุมชนเมือง โดยการเคลื่อนย้ายยังเป็นไปแบบไม่เป็นระบบ ขาดการเตรียมความพร้อม การรู้จักสิทธิหน้าที่และขาดฝีมือแรงงาน อาจถูกเอาเปรียบและล่อลวงไปทำงานที่ผิดกฎหมาย และก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสังคมโดยรวมได้

2. ปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งเป็นปัญหาส่วนรวมที่มีการทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในกลุ่มชาวเขา จากการสำรวจของสถาบันวิจัยชาวเขา ปี 2536 ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีผู้ติดเชื้อเอดส์ จำนวน 1,252 คน

3. ปัญหาโสเภณี จากข้อมูลการสำรวจของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ปี 2537 พบว่าชาวเขาประกอบอาชีพโสเภณี จำนวน 846 คน และประกอบอาชีพที่เสี่ยงต่อการเป็นโสเภณีอีก 845 คน โดยสาเหตุสำคัญมาจากความยากจน ถูกล่อลวงและความแตกสลายของครอบครัวดั้งเดิม

4. ปัญหาการเสพติดสิ่งเสพติด ในอดีตชาวเขานิยมการเสพฝิ่น แต่ปัจจุบันการเสพฝิ่นมีแนวโน้มลดลง และชาวเขาได้มีการเสพสิ่งเสพติดอย่างอื่นมากขึ้น เช่น สารระเหย กาว เฮโรอีน และอื่น ๆ จากข้อมูลการสำรวจของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ปี 2537 พบว่ามีชาวเขาเสพเฮโรอีน จำนวน 969 คน

5. ปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่น จากการที่ปัจจุบันชาวเขาอพยพแรงงาน ลงมาประกอบอาชีพในชุมชนเมืองมากขึ้น การล่มสลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ทำให้ครอบครัวขาดผู้นำ เด็กและคนชราขาดคนดูแลเอาใจใส่ ข้อมูลการสำรวจของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ปี 2537 พบว่า มีคนชราไม่ได้รับการดูแล จำนวน 460 คน เด็กถูกทอดทิ้งขาดการดูแล จำนวน 1,070 คน และเด็กพิการไม่ได้รับการดูแล จำนวน 731 คน

บทที่ 4

เครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคม ของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง

4.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเครื่องชีวิตของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นไปภายใต้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กระบวนการพัฒนาระบบเป็นไปตามหลักการที่สำคัญ ดังนี้

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา การพัฒนาเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2531 เห็นชอบให้กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านสวัสดิการสังคม ในขอบเขตและลักษณะของข้อมูล เพื่อการบริหารงาน ด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2540 กำหนดกรอบการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ ตามแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540- 2542) "เป็นแกนในการประสานการดำเนินงาน พัฒนาข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูง ร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง"

สาระสำคัญตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับการพัฒนาชาวเขา โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนา คือ "สนับสนุน การศึกษา วิจัย และรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับคนไทยต่างวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ ในการวางแผนและปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนต่างวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง"

สาระสำคัญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 80 วรรคสองระบุว่า "รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้" ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ส่วนที่ 2 บทที่ 6 ระบุว่า "ชาวเขา เป็นคนไทยต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม....."

การวางแผนพัฒนาชนบทแห่งชาติ ได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทแห่งชาติ โดยมีการพัฒนารูปแบบ การจัดเก็บ รวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหาร ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาชนบท สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และสภาพปัญหา แต่ระบบข้อมูลดังกล่าว ไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านชาวเขา และชุมชนบน

พื้นที่สูง ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ จึงทำให้ขาดข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ ในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวทางการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กอง สงเคราะห์ชาวเขา และสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จ.เชียงใหม่ จึง ได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยมีความ สอดคล้องกับระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

4.2 กระบวนการพัฒนาเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิต

กระบวนการพัฒนาเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิต และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ประกอบด้วยขั้นตอนในการพัฒนา 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือทบทวนปรับปรุงแก้ไขระบบ เป็นการทบทวนแก้ไขปรับปรุงระบบข้อมูล เดิมที่ได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว กำหนดเป็นโครงสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร งานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น และทำการพัฒนาปรับปรุงดัชนีชีวิต ระดับการพัฒนาของ หมู่บ้าน ดัชนีชีวิตความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา รวมทั้งเกณฑ์การคำนวณค่าดัชนีชี วิต และพัฒนาแบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ภายใต้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา (สารสนเทศการจัดการของกองสงเคราะห์ชาวเขา)

2. การจัดเก็บข้อมูล กองสงเคราะห์ชาวเขา และสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ทำการจัดพิมพ์แบบสำรวจ แบบประมวลผลตามเกณฑ์การชี วิต และจัดส่งแบบสำรวจให้ งานข้อมูล ฝ่ายแผนงานและติดตามผล ของศูนย์พัฒนาและ สงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัด ทั้ง 14 ศูนย์ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ตามแบบสำรวจ ทุกกลุ่มบ้าน ที่มีหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยมีการประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจ นิยาม ความหมาย วัตถุประสงค์ของคำถาม กำหนดเวลาในการดำเนินการ และติดตามให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งเป็นผู้สำรวจจัด เก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม

3. การรวบรวม ตรวจสอบแก้ไข หัวหน้าเขตพื้นที่จะทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล ในแบบสอบถาม แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่งานข้อมูล ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขา ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งหากพบข้อผิดพลาดจะทำการแก้ไขให้ถูกต้อง สมบูรณ์

4. การบันทึกข้อมูล เจ้าหน้าที่งานข้อมูลประจำศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จะ เป็นผู้บันทึกข้อมูลตามแบบสำรวจลงคอมพิวเตอร์ โดยมีโปรแกรมการปฏิบัติงานคอมพิวเตอร์ที่ จัดทำไว้แล้ว

5. การประมวล วิเคราะห์ เจ้าหน้าที่งานข้อมูลของศูนย์ฯ จะทำการประมวลผลข้อมูล และจัดทำรายงานเบื้องต้นในระดับจังหวัด โดยอาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทางกองสงเคราะห์ ชาวเขา และหรือ สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่จัด ทำขึ้น ซึ่งสามารถทำการประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลได้ เช่นโปรแกรมการปฏิบัติงาน

๑๒.๐๘.๖
๕๖๙๓
๕๗๑๘
๑.๒๕๒๕

เลขเรียกหนังสือ.....	๕๖๙๓
เลขทะเบียน.....	๕๗๑๘
วันที่.....	๑.๒๕๒๕

ชุดข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา สามารถแสดงระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน ในแต่ละเรื่องได้ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก้าวหน้า (***) ระดับปานกลาง (***) และระดับล้าหลัง (*) และการแสดงตารางรายงานสรุปผลรวม จำแนกรายจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านได้

6. การจัดทำรายงาน เจ้าหน้าที่งานข้อมูลจัดทำรายงานเบื้องต้นในระดับพื้นที่จังหวัด จากผลการประมวลผลวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเป็นเอกสารรายงานเบื้องต้น ซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการที่จะใช้สารสนเทศเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่ เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำแผนงาน โครงการในระดับจังหวัด และสำเนาข้อมูลนำเสนอฯ และสำนักงานฯ เพื่อดำเนินการรวบรวมจัดทำเอกสารรายงานสรุป ในภาพรวมของประเทศ และประสานการใช้ประโยชน์ต่อไป

7. การนำใช้ประโยชน์ นำผลจากรายงานมากำหนดสภาพปัญหา เพื่อกำหนดเป้าหมายในการกระจายทรัพยากร เพื่อการพัฒนาและสงเคราะห์ ไปยังหมู่บ้านที่ประสบปัญหาตามลำดับความรุนแรงของปัญหา และเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการต่อไป

8. การรวบรวมข้อคิดเห็น ผลการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนที่ผ่านมา จะถูกรวบรวมปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะไว้ เพื่อพิจารณาปรับปรุงระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ทั้งในส่วนของแบบสำรวจ การประมวล วิเคราะห์ ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

4.3 เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

การดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และบุคคลบนพื้นที่สูง ที่ผ่านมาเป็นไปตามนโยบายตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นลำดับ การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ได้เริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. 2534 จากกระบวนการขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชุมชนบนพื้นที่สูง ผลจากการดำเนินการพัฒนาเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบนพื้นที่สูง มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.3.1 การพัฒนาเครื่องชี้วัด

ในปี พ.ศ. 2535 กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ สำนักงานบริหารโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง ไทย-ออสเตรเลีย (สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่) และ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 14 ศูนย์ ได้ร่วมกันพัฒนา เครื่องชี้วัด และแบบสำรวจข้อมูลหมู่บ้านชาวเขาขึ้น โดยใช้ข้อคิดเห็นและผลการประเมินจากการทดสอบใช้แบบสำรวจเดิมของกองสงเคราะห์ชาวเขา ที่ได้ดำเนินการสิ้นสุด เมื่อเดือนมิถุนายน 2535 มีการปรับปรุงให้แบบสำรวจมีความเข้าใจง่าย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ โดยได้ใช้แบบสอบถาม และเครื่องชี้วัด จากแบบสอบถาม กชช. 2ค. แบบสอบถามข้อมูลบนพื้นที่สูง ปี พ.ศ. 2533 ตามโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง จังหวัดตาก และแบบ

สอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านบนพื้นที่สูง ปี พ.ศ. 2534 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดพิษณุโลก ทดสอบจัดเก็บข้อมูล เป็นตัวแบบในการปรับปรุงรูปแบบเนื้อหาของแบบสำรวจ และเครื่องชี้วัด โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านในปี 2535 เป็นการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่สำรวจในรอบปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นรอบปีปฏิทิน คือ เป็นข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึง ธันวาคม 2535 โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัด และแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ปี 2535 และรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการดังจะได้กล่าวต่อไป

4.3.2 เครื่องชี้วัดหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย

เครื่องชี้วัดและเกณฑ์การวัด ข้อมูลหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นกระบวนการเพื่อการรวบรวม นำเสนอข้อเท็จจริงของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อทราบถึงระดับความก้าวหน้าในการพัฒนาในแต่ละหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านของชุมชนบนพื้นที่สูง การพัฒนาเครื่องชี้วัด และเกณฑ์การวัด เป็นการพัฒนาและปรับปรุง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับรายได้ของบุคคลบนพื้นที่สูง และกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ยังด้อยโอกาสให้ทั่วถึง โดยมุ่งยกระดับความสามารถของบุคคลบนพื้นที่สูง ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีการใช้ข้อมูลในระบบในการพิจารณาจัดทำแผนงานของหน่วยงานเพื่อการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และเพื่อให้เกิดการประสานแผนงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกิดการประสานการพัฒนาในทุกระดับอย่างต่อเนื่องเพื่อไปสู่เป้าหมายหลักคือ กระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาส และยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง โดยนำปัญหาแต่ละหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน มาจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่พัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลที่มีความถูกต้อง มีเอกภาพเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาและประสานงานระหว่างหน่วยงาน หากข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงจะส่งผลให้แผนพัฒนา ไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ข้อมูล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักบริหารและผู้ปฏิบัติในการกำหนดแผนงาน และงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา และเป็นเครื่องช่วยในการประสานงานแผนพัฒนาในทุกระดับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการปรับแผนงานโครงการ งบประมาณ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ของกรมประชาสงเคราะห์ กองสงเคราะห์ชาวเขา สนับสนุนจากรัฐบาลจัดเตรียมแผนงาน งบประมาณรวมทั้งจัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านจากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญ หากได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงและรวดเร็วแล้ว จะส่งผลให้การพัฒนาดำเนินไปตามทิศทางที่ได้ตั้งเป้าไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะคือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามในพื้นที่ และสำรวจสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนแต่ละหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้รับมอบหมาย ในขณะที่เดียวกันนั้นก็ได้นำใช้สำหรับการวางแผน การกำหนดนโยบาย และประเมินผลการพัฒนาชาวเขาโดยส่วนรวมของกรมประชาสงเคราะห์ ตลอดจนเผยแพร่เพื่อหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องได้นำใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกันและสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาต่อไป.

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ได้มีการพัฒนาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2534 และเริ่มใช้ในปี 2535 ต่อมา มีการปรับปรุงเกณฑ์การวัดในบางตัวชี้วัด เพื่อความถูกต้องและเหมาะสม เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต หมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยเครื่องชี้วัด 10 หมวด 59 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดแสดงระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน จำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. เร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (หมู่บ้านล้าหลัง) แสดงผลเป็น 1 ดาว (*) ซึ่งหมายความว่าหมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานต่าง ๆ
2. เร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 (หมู่บ้านปานกลาง) แสดงผลเป็น 2 ดาว (**) ซึ่งหมายความว่าหมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับ 2 เพื่อพัฒนาในการปรับปรุงเข้าสู่ระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.)
3. เร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 (หมู่บ้านก้าวหน้า) แสดงเป็น 3 ดาว (***) ซึ่งหมายความว่าหมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับ 3 ซึ่งสมควรที่จะได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์ปกติของระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.)

ตัวดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านชาวเขา จำแนกออกเป็น 10 หมวด 59 ตัวชี้วัด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมวดที่ 1 การตั้งถิ่นฐาน

1. การจัดตั้ง
2. ที่ตั้ง
3. ระยะเวลาการตั้ง
4. ขนาดของหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน
5. สภาพความคงทนของบ้านเรือน

หมวดที่ 2 การเมืองการปกครอง

6. การได้รับสัญชาติไทย
7. การมี ทร.14
8. กรรมการ

หมวดที่ 3 สภาพพื้นฐาน

9. การใช้ไฟฟ้า
10. การคมนาคม
11. การเช่าสัตว์ใช้งานและเครื่องจักรกลการเกษตร

12. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

13. สิทธิในที่ดิน

หมวดที่ 4 แหล่งน้ำ

14. น้ำดื่ม

15. น้ำใช้

16. น้ำเพื่อการเกษตร

หมวดที่ 5 ผลผลิตรายได้และการมีงานทำ

17. ผลผลิตการทำนา

18. ผลผลิตจากการทำไร่

19. การมีข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค

20. รายได้

21. การทำงานนอกหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน

22. การรวมตัวของเกษตรกร

23. แหล่งสินเชื่อ

24. อัตราค่าจ้าง

25. การประกอบอาชีพ

26. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

หมวดที่ 6 สุขภาพอนามัย

27. บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน

28. การได้รับบริการด้านสาธารณสุข

29. การใช้ส้วม

30. สุขภาพอนามัย

31. การรักษาพยาบาล

32. น้ำหนักเด็กทารกแรกเกิด

33. เด็กแรกเกิด-5 ปีขาดสารอาหาร

34. การระวังรักษาอนามัยหญิงมีครรภ์

35. การระวังรักษาอนามัยเด็ก

36. การวางแผนครอบครัว

หมวดที่ 7 ความรู้การศึกษาและวัฒนธรรม

37. พูดภาษาไทยไม่ได้

38. ระดับการศึกษา

39. การมีโอกาสได้รับการศึกษาภาคบังคับ

40. อัตราเรียนต่อของประชาชน

41. สถานที่ให้ความรู้
42. สถานที่ให้บริการข่าวสารข้อมูล
43. การให้ความรู้ด้านคุณภาพชีวิต
44. กิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม
45. การเผยแพร่ศาสนา

หมวดที่ 8 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

46. การปลูกป่า
47. การอนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูก
48. องค์การด้านการอนุรักษ์

หมวดที่ 9 ปัญหายาเสพติด

49. การปลูกฝิ่น
50. การเสพยาเสพติด
51. การบำบัด

หมวดที่ 10 ผู้ด้อยโอกาสในสังคม

52. ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่
53. คนพิการไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่
54. เด็กกำพร้าไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่
55. เด็กถูกทอดทิ้ง
56. ครอบครัวยากไร้
57. การค้าประเวณี
58. หญิงทำงานในสถานบริการ
59. เอดส์

เกณฑ์ชี้วัดภาพรวมข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขาของหมู่บ้าน มีเกณฑ์การคิดดังนี้

1. ถ้าได้คะแนนระดับ 1 คะแนน (*) จำนวนระหว่าง 19-59 ข้อ จัดเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 หรือระดับการพัฒนาแล้วหลังต้องปรับปรุง
2. ถ้าได้คะแนนระดับ 1 คะแนน (*) จำนวนระหว่าง 10-18 ข้อ จัดเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 หรือระดับการพัฒนาปกติ ยกเว้น มีตัวดัชนีชี้วัดตัวที่ 6, 14, 15, 20, 27, 39, 50 และ 56 ได้คะแนนระดับ 1 คะแนน (*) เท่ากับหรือมากกว่า 4 ข้อ ให้จัดเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ระดับแล้วหลังต้องปรับปรุง)
3. ถ้าได้คะแนนระดับ 1 คะแนน (*) จำนวนระหว่าง 0-9 ข้อ จัดเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 หรือระดับการพัฒนาก้าวหน้า ยกเว้น มีตัวดัชนีชี้วัดตัวที่ 6, 14, 15, 20, 27, 39, 50 และ 56 ได้คะแนนระดับ 1 คะแนน (*) เท่ากับ

กับหรือมากกว่า 4 ข้อ ให้จัดเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ระดับ
 ล้าหลังต้องปรับปรุง)

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การชี้วัด ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
1.กลุ่มการตั้งถิ่นฐาน		
1. การจัดตั้ง	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้จัดตั้งขึ้นถูกต้องตาม กม. และ/หรือจัดตั้งขึ้นตามนโยบายความมั่นคง	3
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้จัดตั้งขึ้นไม่ถูกต้องตาม กม. แต่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยราชการ	2
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้จัดตั้งไม่ถูกต้องตาม กม.	1
2. ที่ตั้ง	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้ไม่ตั้งอยู่ในเขตหวงห้าม	3
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้จัดตั้งอยู่ในเขตป่าสงวน	2
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่ง ชาติหรือวนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1
3. ระยะเวลาการตั้ง	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้ตั้งมานานกว่า 10 ปี.	3
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้ตั้งมาระหว่าง 5-10 ปี.	2
	-หมู่บ้านกลุ่มบ้านนี้ตั้งมาน้อยกว่า 5 ปี.	1
4. ขนาดของหมู่บ้าน กลุ่มบ้าน	-จำนวนหลังคาเรือนมากกว่า 50 หลังคาเรือน	3
	-จำนวนหลังคาเรือนระหว่าง 20-50 หลังคาเรือน	2
	-จำนวนหลังคาเรือนน้อยกว่า 20 หลังคาเรือน	1
5. สภาพความคงทน ของบ้านเรือน	-จำนวนหลังคาเรือนที่มีโครงสร้างเป็น ไม้ที่คงทนถาวร	3
	-มากกว่าร้อยละ 50 ของหลังคาเรือนทั้งหมด	3
	-ร้อยละ 25-50 ของหลังคาเรือนทั้งหมด	2
	-น้อยกว่าร้อยละ 25 ของหลังคาเรือนทั้งหมด	1
2. กลุ่มการเมืองการปกครอง		
6. การได้รับสัญชาติไทย	-ได้รับสัญชาติไทยมากกว่าร้อยละ 70 ของ ประชากร	3
	-ได้รับสัญชาติไทยระหว่างร้อยละ 50- 70 ของประชากร	2
	-ได้รับสัญชาติไทยน้อยกว่าร้อยละ 50 ของ ประชากร	1

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
7. การมี ทร.14	-จำนวนคค.ที่มี ทร.14 มากกว่าร้อยละ 70 ของครอบครัวทั้งหมด	3
	-จำนวนครอบครัวที่มี ทร.14 ระหว่างร้อยละ 50-70 ของครอบครัวทั้งหมด	2
	-จำนวนคค.ที่มี ทร.14 น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครอบครัวทั้งหมด	1
8. กรรมการ	-การมีกรรมการหมู่บ้านถูกต้องตามกฎหมาย และหรือกรรมการ อพป.	3
	-มีกรรมการประเภทต่างๆ ตามนโยบาย และโครงการความมั่นคง อย่างใดอย่างหนึ่ง ยกเว้นกรรมการ อพป.	2
	-ไม่มีกรรมการหมู่บ้านถูกต้องตามกฎหมาย	1
3. กลุ่มสภาพพื้นฐาน		
9. การใช้ไฟฟ้า	-หลังคาเรือนที่มีไฟฟ้าของรัฐหรือไฟฟ้าที่ผลิตเองตั้งแต่ร้อยละ 50 ของหลังคาเรือนทั้งหมด	3
	-หลังคาเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ของรัฐหรือไฟฟ้าที่ผลิตเองใช้น้อยกว่าร้อยละ 50	2
	-ไม่มีไฟฟ้าใช้	1
10. การคมนาคม	ก.กรณีไม่มีถนนติดต่อกับอำเภอตลอดเส้นทาง	
	-ถ้าไปอำเภอโดยเรือหรือรถไฟ ใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมง หรือไปอำเภอโดยวิธีอื่น ๆ ใช้เวลาน้อยกว่า 2 ชั่วโมง	3
	- ถ้าไปอำเภอโดยเรือ หรือรถไฟใช้เวลาระหว่าง 1-2 ชั่วโมง หรือไปอำเภอโดยวิธีอื่น ๆ ใช้เวลา ระหว่าง 2-3 ชั่วโมง	2
	-ถ้าไปอำเภอโดยเรือหรือรถไฟ ใช้เวลา มากกว่า 2 ชั่วโมง หรือไปอำเภอโดยวิธีอื่น ๆ ใช้เวลา มากกว่า 3 ชั่วโมง	1
	ข. ในกรณีคอบมีถนนติดต่อกับอำเภอตลอดเส้นทาง	
	-มีรถรับจ้างบริการสม่ำเสมอในฤดูฝนหรือใช้เวลาเดินทางน้อยกว่า 1 ชั่วโมง	3
	-มีรถรับจ้างบริการไม่สม่ำเสมอในฤดูฝนหรือใช้เวลา	2

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
11. การเข้าสัปดาห์ใช้งานและเครื่องจักรกลการเกษตร	<p>เดินทาง 1-2 ชั่วโมง</p> <p>-ไม่มีรถรับจ้าง หรือใช้เวลาเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมง</p> <p>จำนวนครอบครัวที่ใช้วัวควาย=ครอบครัวที่มีวัวควาย</p> <p>ใช้งานของตนเอง+ครอบครัวที่มีวัวควายแต่ต้องเช่าเพิ่มบางส่วน+ครอบครัวที่ไม่มีวัวควายต้องเช่ามาใช้งาน</p> <p>1)ถ้าจำนวนครอบครัวที่ใช้วัว-ควายน้อยกว่าร้อยละ 30 ของการทำกรเกษตร ไม่ต้องพิจารณาข้อนี้</p> <p>2)ถ้ามีตั้งแต่ร้อยละ 30 ของครอบครัวทำการเกษตรให้ใช้เกณฑ์ดังนี้</p> <p>-ไม่มีครอบครัวที่ต้องเช่าวัว-ควายมาใช้งาน 3</p> <p>-จำนวนครอบครัวที่ต้องเช่าวัว-ควายมาใช้งาน 2</p> <p>ไม่เกินร้อยละ 30 ครอบครัวที่ใช้วัว-ควาย</p> <p>-จำนวนครอบครัวที่ต้องเช่าวัว-ควายมาใช้งานมากกว่า ร้อยละ 30 ครอบครัวที่ใช้วัว-ควาย 1</p> <p>*จำนวนที่ใช้ควายเหล็ก รถไถเล็ก หรือรถไถใหญ่ = ครอบครัวที่มีควายเหล็ก รถไถเล็ก หรือรถไถใหญ่ของตนเอง+ครอบครัวที่ต้องเช่าควายเหล็กหรือ รถไถเล็กหรือ รถไถใหญ่</p> <p>-ไม่มีครอบครัวที่ต้องจ้างควายเหล็ก รถไถมาใช้งาน 3</p> <p>-ไม่มีครอบครัวที่ต้องจ้างควายเหล็ก รถไถมาใช้ ไม่เกินร้อยละ 5 ของครอบครัวที่ใช้ควายเหล็ก รถไถเล็ก หรือรถไถใหญ่ 2</p> <p>-จำนวนครอบครัวที่ต้องจ้างควายเหล็ก รถไถมาใช้ มากกว่าร้อยละ 5 ของคค.ที่ใช้ควายเหล็ก รถไถเล็ก 1</p> <p>*จำนวนที่ใช้ควายเหล็ก รถไถเล็กหรือรถไถใหญ่</p>	1
12. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	<p>-ใช้พื้นที่ทั้งหมด 3</p> <p>-ใช้ประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่ 2</p>	3
13. สิทธิในที่ดิน	<p>-ใช้ประมาณครึ่งหนึ่งหรือน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ 1</p> <p>จำนวนครอบครัวที่มีที่ดินทำกินของตนเอง แต่ต้องเช่าเพิ่มบางส่วนร่วมกับจำนวนครอบครัวที่ไม่มีที่ดินของตนเองเลย ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด หรือทำกินโดยไม่ต้องเช่า</p>	1

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
4. กลุ่มแหล่งน้ำ	-ถ้าจำนวนดังกล่าว น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวน ครอบครัวทั้งหมด	3
	-ถ้าจำนวนดังกล่าว มีอยู่ระหว่าง 10-25 ของจำนวน ครอบครัวทั้งหมด	2
	-ถ้าจำนวนดังกล่าว มากกว่าร้อยละ 25 ของจำนวน ครอบครัวทั้งหมด	1
14. น้ำดื่ม	ครอบครัวที่มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มเพียงพอ ตลอดปี.	
15. น้ำใช้	-มากกว่าร้อยละ 90 ของครอบครัวทั้งหมด	3
	-ร้อยละ 50-90 ของครอบครัวทั้งหมด	2
	-น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครอบครัวทั้งหมด	1
16. น้ำเพื่อการเกษตร	ครอบครัวที่มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี	
	-มากกว่าร้อยละ 90 ของครอบครัวทั้งหมด	3
	-ร้อยละ 70-90 ของครอบครัวทั้งหมด	2
17. ผลผลิตจากการทำนา	-น้อยกว่าร้อยละ 70 ของครอบครัวทั้งหมด	1
	-มีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกพืชอย่างน้อย 4 ข้อในข้อ 2.4.1 -2.4.6	3
	-มีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกพืชอย่างน้อย 3 ข้อในข้อ 2.4.1 -2.4.6	2
5. กลุ่มผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ	-มีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกพืชในข้อ 2.4.1-2.4.6 น้อยกว่า 3 ข้อ	1
	จะมีการคำนวณค่าดัชนี ผลผลิตจากการทำนาในกรณีมี ครอบครัวที่ทำนาตั้งแต่ร้อยละ 20 ของครอบครัวทั้งหมด	
	-ครอบครัวส่วนมากได้ผลผลิตข้าวเปลือกตั้งแต่ 400 กก. ไร่ ขึ้นไป	3
17. ผลผลิตจากการทำนา	-ครอบครัวส่วนมากได้ผลผลิตข้าวเปลือกตั้งแต่ 300 กก. แต่ไม่ถึง 400 กก./ไร่	2
	-ครอบครัวส่วนมากได้ผลผลิตข้าวเปลือกต่ำกว่า 300 กก./ไร่	1

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
18. ผลผลิตจากการทำไร่	<p>-จำนวนครอบครัว ปลูกพืชอายุสั้นและพืชไร่อายุยาวมากกว่าร้อยละ 15 ของครอบครัวทั้งหมด</p> <p>ก. ให้พิจารณาเฉพาะพืชไร่ที่มีจำนวนครอบครัวเพาะปลูกมากที่สุด ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้</p> <p>1)ข้าวไร่ จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 350 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 250 กก. แต่ไม่ถึง 350 กก. -ต่ำกว่า 250 กก. <p>2)ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 450 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 350 กก. แต่ไม่ถึง 450 กก. -ต่ำกว่า 350 กก. <p>3)ถั่วเหลืองจน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 250 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่150 กก. แต่ไม่ถึง 250 กก. -ต่ำกว่า150 กก. <p>4)ถั่วลิสง จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 400 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 300 กก. แต่ไม่ถึง 250 กก. -ต่ำกว่า 300 กก. <p>5)ถั่วแดง จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่250 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 150 กก. แต่ไม่ถึง 250 กก. -ต่ำกว่า 150 กก. <p>6)ฝ้าย จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 200 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 150 กก. แต่ไม่ถึง 200 กก. -ต่ำกว่า 150 กก. <p>7)ขิง จน.ผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งแต่ 3,000 กก. ขึ้นไป -ตั้งแต่ 2,000 กก. แต่ไม่ถึง 3,000 กก. 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>3</p> <p>2</p>

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
	<p>-ต่ำกว่า 2,000 กม.</p> <p>ข. ถ้าพืชไร่ที่เพาะปลูก ไม่ใช่พืชไร่ข้างต้น ให้พิจารณารายได้ของการเพาะปลูกมาก ถ้าพืชนั้นเป็นพืชไร่ อายุสั้นจะต้องทำการปลูกทั้งสองฤดูและรายได้จากการขายให้คูณด้วย 2 ครอบครัวย่อมมากมีรายได้จากการขาย</p>	1
19. การมีข้าวไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค	<p>-มากกว่า 10,000 บาท/ปี</p> <p>-8,000 - 10,000 บาท/ปี</p> <p>-น้อยกว่า 8,000 บาท/ปี</p>	3 2 1
20. รายได้	<p>-จำนวนครอบครัวที่มีข้าวไม่พอกินตลอดปีน้อยกว่าร้อยละ 5 ของครอบครัวที่ปลูกข้าว</p> <p>-จำนวนครอบครัวที่มีข้าวไม่พอกินตลอดปีมากกว่าร้อยละ 5-10 ของครอบครัวที่ปลูกข้าว</p> <p>-จำนวนครอบครัวที่มีข้าวไม่พอกินตลอดปีมากกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวที่ปลูกข้าว</p>	3 2 1
21. การทำงานนอกหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน	<p>-ครอบครัวในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านมีรายได้เฉลี่ยปี. มากกว่า 20,000 บาท</p> <p>-ครอบครัวในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านมีรายได้เฉลี่ยปี. ระหว่าง 12,000-20,000 บาท</p> <p>-ครอบครัวในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านมีรายได้เฉลี่ยปี. น้อยกว่า 12,000 บาท</p>	3 2 1
22. การรวมตัวของเกษตรกร	<p>-จำนวนคนที่ไม่ปรับจ้างทำงาน น้อยกว่าร้อยละ 5 ของวัยแรงงาน หรือไม่มีเลย</p> <p>-จำนวนคนที่ไม่ปรับจ้างทำงาน ระหว่างร้อยละ 5-15 ของวัยแรงงาน</p> <p>-จำนวนคนที่ไม่ปรับจ้างทำงาน มากกว่าร้อยละ 15 ของวัยแรงงาน</p>	3 2 1
	<p>-คนในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร</p> <p>-คนในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มกองทุนหมุนเวียน</p> <p>-ไม่มีสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มกองทุนหมุนเวียน</p>	3 2 1

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
23.แหล่งสิ้นเชื่อ	<p>คิดจากแหล่งสิ้นเชื่อมีจำนวนครอบครัวในหมู่บ้านใช้มากที่สุดเป็นเกณฑ์</p> <p>-ใช้แหล่งสิ้นเชื่อจากสหกรณ์หรือ ธกส. หรือ ธนาคารพาณิชย์</p> <p>-ใช้แหล่งสิ้นเชื่อจากกลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุน</p> <p>-ใช้แหล่งสิ้นเชื่อจากพ่อค้าหรือเพื่อนบ้าน</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
24. อัตราค่าจ้าง	<p>-ค่าจ้างแรงงานวันละมากกว่า 50 บาท</p> <p>-ค่าจ้างแรงงาน 40-50 บาท</p> <p>-ค่าจ้างแรงงานน้อยกว่า 40 บาท</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
25. การประกอบอาชีพ	<p>ก. <u>สวนผลไม้ ผัก ไม้ดอก ไม้ยืนต้น และกิจการ</u> <u>การเกษตรอื่น ๆ</u></p> <p>1. ให้คำนวณดัชนีแยกตามประเภทของการประกอบอาชีพและเลือกคะแนนต่ำสุดเป็นคะแนนของดัชนีของข้อ ก.</p> <p>2. จะไม่มีการคำนวณค่าดัชนี ถ้าจำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพแต่ละประเภทข้างต้นมีน้อยกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมด</p> <p>-รายได้ต่อครอบครัวที่ทำสวนผลไม้/ผัก/ไม้ดอก/ไม้ยืนต้น</p> <p>-สูงกว่า 30,000 บาทปี.</p> <p>-20,000-30,000 บาทปี.</p> <p>-ต่ำกว่า 20,000 บาทปี.</p> <p>-สวนผัก</p> <p>-สวนไม้ดอก</p> <p>-สวนไม้ยืนต้น</p> <p>-กิจการเกษตรอื่น ๆ</p> <p>ข. <u>เลี้ยงสัตว์เพื่อขาย</u></p> <p>1. ให้คำนวณค่าดัชนีแยกออกเป็น 5 ดัชนี คือ ดัชนีของการเลี้ยงวัว,ควาย,หมู,เป็ด,ไก่</p> <p>2. จะไม่มีการคำนวณค่าดัชนี ถ้าจำนวนครอบครัวที่ทำการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายน้อยกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมด</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
26. ทำการเกษตรฤดูแล้ง	-รายได้ต่อครอบครัว -สูงกว่า 10,000 บาท/ปี. -5,000-10,000 บาท/ปี. -น้อยกว่า 5,000 บาท/ปี.	3 2 1
	ก. <u>ประมงน้ำจืด</u>	
	ถ้าจำนวนครอบครัวทำประมงน้ำจืดน้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด	
	รายได้ต่อครอบครัว	
	-สูงกว่า 3,000 บาท/ปี.	3
	-1,000-3,000 บาท/ปี.	2
	-ต่ำกว่า 1,000 บาท/ปี.	1
	ง. <u>การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ</u>	
	จะไม่มีการคำนวณค่าดัชนี ถ้าจำนวนครอบครัวที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดน้อยกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมด	
	รายได้ต่อครอบครัว	
	-สูงกว่า 5,000 บาท/ปี.	3
	-2,000-5,000 บาท/ปี.	2
	-ต่ำกว่า 2,000 บาท/ปี.	1
	จ. <u>อุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครอบครัว</u>	
	จะไม่มีการคำนวณค่าดัชนี ถ้าจำนวนครอบครัวที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม หัตถกรรม (ข้อ 11.13.1) น้อยกว่าร้อยละ 10 ครอบครัวทั้งหมด	
รายได้ต่อครอบครัว		
-สูงกว่า 10,000 บาท/ปี.	3	
-5,000-10,000 บาท/ปี.	2	
-ต่ำกว่า 5,000 บาท/ปี.	1	
การพิจารณาเกณฑ์ ให้ใช้คะแนนสูงสุด เป็นคะแนนของดัชนี		
-ครอบครัวที่ทำการเกษตรฤดูแล้งร่วมกับครอบครัวที่ทำนา 2 ครั้ง มากกว่าร้อยละ 40 ของครอบครัวทั้งหมด	3	

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
	<p>หรือ มีรายได้ จากการขายผลผลิตการเกษตรฤดูแล้ง มากกว่า 5,000 บาท</p> <p>-ครอบครัวที่ทำการเกษตรฤดูแล้งร่วมกับครอบครัวที่ทำนา 2 ครั้ง ร้อยละ 20-40 ของ ครอบครัวทั้งหมด หรือมีรายได้ จากการขายผลผลิตฤดูแล้ง 3,000-5,000 บาท</p> <p>-ครอบครัวที่ทำการเกษตรฤดูแล้งร่วมกับครอบครัวที่ทำนา 2 ครั้ง น้อยกว่าร้อยละ 20 ของครอบครัวทั้งหมด หรือ มีรายได้ จากการขายผลผลิตการเกษตรฤดูแล้ง น้อยกว่า 3,000 บาท</p>	<p>2</p> <p>1</p>
6. กลุ่มสุขภาพอนามัย		
27. บริการสาธารณสุขในกลุ่มบ้าน	<p>-มีสถานอนามัยผดุงครรภ์หรือโรงพยาบาลหรือมี สสช. ตั้งอยู่ หรือมี ผสส. หรือมี อสม. หรือมีกองทุนยา เวชภัณฑ์โดยคณะกรรมการกองทุนยาผ่านการอบรม</p>	3
	<p>-มีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนตั้งอยู่และให้บริการ หรือ มีกองทุนยาเวชภัณฑ์ แต่คณะกรรมการกองทุนยาไม่ได้รับการอบรม</p>	2
	<p>-ไม่มีบริการด้านสาธารณสุข</p>	1
28. การได้รับบริการด้านสาธารณสุข	<p>เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงใช้เวลาเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐไม่เกิน 1 ชั่วโมง</p> <p>เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงใช้เวลาเดินทางไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐ</p>	3
	<p>-มากกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมง</p>	2
	<p>-มากกว่า 2 ชั่วโมง</p>	1
29. การใช้ส้วม	<p>มีการใช้ส้วม</p>	
	<p>-มากกว่าร้อยละ 60 ของหลังคาเรือนทั้งหมด</p>	3
	<p>-ระหว่าง 30-60 ของหลังคาเรือนทั้งหมด</p>	2
	<p>-น้อยกว่าร้อยละ 30 ของหลังคาเรือนทั้งหมด</p>	1
30. สุขภาพอนามัย	<p>พิจารณาจากหลักเกณฑ์ข้อ ก และ ข แล้วใช้ข้อที่คะแนนต่ำสุดเป็นเกณฑ์</p> <p>ก. เกณฑ์เด็ก (แรกเกิด - 14 ปี) ในรอบปีที่ผ่านมา</p>	

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
31. การรักษาพยาบาล	-ไม่มีการป่วยด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ ระบบทางเดินอาหาร(โรคท้องร่วง,ทางเดินอาหาร) คอติบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ วัณโรค	3
	-มีการป่วยด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ (โรคท้องร่วง,ทางเดินอาหาร) คอติบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ วัณโรค	2
	-มีการตายด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ (โรคท้องร่วง ทางเดินอาหาร) คอติบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ วัณโรค	1
	ข.เกณฑ์ผู้ใหญ่(อายุ 14 ปีขึ้นไป)ในรอบปีที่ผ่านมา	
	-ไม่มีการป่วยด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ วัณโรค มาลาเรีย	3
	-มีการป่วยด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ วัณโรค มาลาเรีย	2
	-มีการตายด้วยโรคใดโรคหนึ่ง ดังนี้ วัณโรค มาลาเรีย	1
	เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ส่วนมากไปรับบริการ รักษาพยาบาลจาก	
	-สถานพยาบาลต่างๆ ของรัฐหรือ อสม.ในหมู่บ้าน	3
	-หน่วยเคลื่อนที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา หรือหมอสอนศาสนา	2
	-ซื้อยามากินเอง หรือ หมอผีในหมู่บ้าน รักษา แบบไสยศาสตร์	1
	32. น้ำหนักเด็กแรกเกิด	เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก มากกว่า 3000 กรัม
	-มากกว่าร้อยละ 60 ของเด็กเกิด	3
	-ร้อยละ 50-60 ของเด็กเกิด	2
	-น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเด็กเกิด	1
33. เด็กแรกเกิด-5 ปี.	-ไม่มีเด็กขาดสารอาหาร ระดับ 2,3	3
ขาดสารอาหาร	-ขาดสารอาหารระดับ 2,3 รวมกันไม่เกิน	2
	ร้อยละ 5 ของเด็กอายุไม่เกิน 5 ปี.	
	-ขาดสารอาหารระดับ 2,3 รวมกันมากกว่า	1
	ร้อยละ 5 ของเด็กอายุไม่เกิน 5 ปี.	

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
34. การระวังรักษาอนามัยหญิงมีครรภ์	<p>หญิงมีครรภ์ส่วนใหญ่ได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> -การฉีดวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยักตามเกณฑ์ ได้รับคำปรึกษาแนะนำในการรักษาครรภ์ /และ ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์ <p>2</p> <ul style="list-style-type: none"> -การฉีดวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยักตามเกณฑ์ หรือได้รับคำปรึกษาในการรักษาครรภ์ หรือได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์ -ไม่ได้รับบริการเลย 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
35. การระวังรักษาอนามัยเด็ก	<p>การระวังรักษาอนามัยเด็ก</p> <ul style="list-style-type: none"> -ต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ และต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรค วัณโรค คอตีบ บาดทะยัก โปлио และหัด ครบตามเกณฑ์ -ต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการและ ต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกัน วัณโรค คอตีบ บาดทะยัก/โปลิโอ หัด ครบตามเกณฑ์ -ไม่ได้รับบริการเลย 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
36. การวางแผนครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> -คู่สมรสที่ภรรยาอายุระหว่าง 15-44 ปี คู่มีกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ <p>มากกว่า 60 % ของคู่สมรส (15-44 ปี)</p> <p>ระหว่าง 50-60 % ของคู่สมรส (15-44 ปี)</p> <p>น้อยกว่า 50 % ของคู่สมรส (15-44 ปี)</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
7. กลุ่มความรู้การศึกษาและวัฒนธรรม 37. พูดภาษาไทยไม่ได้	<p>คนในหมู่บ้าน กลุ่มบ้านที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป พูดภาษาไทยไม่ได้</p> <ul style="list-style-type: none"> -น้อยกว่าร้อยละ 25 -ระหว่างร้อยละ 25-50 -มากกว่าร้อยละ 50 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
38. ระดับการศึกษา	<p>พิจารณาตามหลักเกณฑ์ข้อ ก ก่อนถ้าข้อ ก ได้คะแนน 3 หรือ 2 ใช้คะแนนข้อ ก เป็นเกณฑ์</p> <p>ถ้าข้อ ก ได้คะแนนเป็น 1 ใช้หลักข้อ ข เป็นเกณฑ์</p> <p>ก. คนในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านนี้ จบการศึกษาระดับ ป.6 หรือสูงกว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> -มากกว่า ร้อยละ 10 -ระหว่าง ร้อยละ 5-10 -น้อยกว่า ร้อยละ 5 <p>ข.อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้</p> <ul style="list-style-type: none"> -น้อยกว่า ร้อยละ 40 -ระหว่าง ร้อยละ 40-70 -มากกว่า ร้อยละ 70 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
39. การมีโอกาสได้รับการศึกษาภาคบังคับ	<p>เด็กในหมู่บ้านกำลังเรียนการศึกษาภาคบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> -มากกว่าร้อยละ 80 ของเด็กในช่วงอายุ 6-15 ปี. -ระหว่างร้อยละ 60-80 ของเด็กในช่วงอายุ 6-15 ปี. -น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเด็กในช่วงอายุ 6-15 ปี. 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
40. อัตราการเรียนต่อของประชาชน	<p>เด็กเยาวชนในช่วงอายุ 15-25 ปี กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ สูงกว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> -มากกว่าร้อยละ 30 -ระหว่างร้อยละ 10-30 -น้อยกว่าร้อยละ 10 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
41. สถานที่ให้ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> -มีโรงเรียนประถมศึกษา หรือศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเข -มีโรงเรียนชั่วคราว -ไม่มีอย่างใดอย่างหนึ่ง 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>
42. สถานที่ให้บริการข่าวสารข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> -มีห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด -มีที่อ่าน นสพ.หรือหอกระจายข่าว -ไม่มีสถานที่บริการข่าวสารข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่งเลย 	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
43. การให้ความรู้ ด้านคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้งที่ใช้ในการพิจารณา คือคนในหมู่บ้าน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมและสาขิตด้าน อาชีพและการศึกษาและการฝึกอบรมคุณธรรม และการฝึกอบรมด้านสุขภาพ -มากกว่า 6 ครั้ง -ระหว่าง 3-6 ครั้ง -น้อยกว่า 3 ครั้ง	3 2 1
44. กิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม	จัดกิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี -มากกว่า 5 ครั้งต่อปี. -ระหว่าง 2-5 ครั้งต่อปี. -น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี.	3 2 1
45. การเผยแพร่ศาสนา	-มีพระธรรมจาริก หรือพระสงฆ์ หรือหมอสอนศาสนา เข้า มาเผยแพร่ -อยู่ประจำ หรือทุกเดือน หรือทุก 3 เดือน -ทุก 6 เดือน หรือทุกปี หรือไม่แน่นอน -ไม่มีเลย	3 2 1
8. กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม		
46. การปลูกป่า	-มีการปลูกป่าไม้ใช้สอย ป่าอนุรักษ์ทั้ง 2 ประเภท -มีการปลูกป่าไม้ใช้สอย หรือปลูกป่าอนุรักษ์ประเภทใด ประเภทหนึ่ง -ไม่มีการปลูกป่าเลย	3 2 1
47. การอนุรักษ์พื้นที่ เพาะปลูก	-ใช้มาตรการอนุรักษ์ทั้งหมดหรือประมาณ 3/4 -ใช้มาตรการอนุรักษ์ ครึ่งหนึ่ง -ใช้มาตรการอนุรักษ์น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง	3 2 1
48. องค์การด้านการอนุรักษ์	-มีองค์กรและมีสมาชิก ของครอบครัวทั้งหมด -เกินกว่าร้อยละ 50 -น้อยกว่าร้อยละ 50 -ไม่มีองค์กร	3 2 1
9. กลุ่มปัญหาสุขภาพจิต 49. การปลูกฝิ่น	-จำนวนครอบครัวที่ปลูกฝิ่นไม่เกินร้อยละ 5 ของ ครอบครัวทั้งหมดหรือพื้นที่ปลูกฝิ่นไม่เกิน 15 ไร่	3

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
50. การเสพยาเสพติด	-จำนวนครอบครัวที่ปลูกฝิ่นร้อยละ 5-10 ของครอบครัวทั้งหมด หรือ ปลูกฝิ่น 15-30 ไร่	2
	-จำนวนครอบครัวที่ปลูกฝิ่นมากกว่าร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมดหรือปลูกฝิ่นมากกว่า 30 ไร่	1
	-มีผู้เสพยาเสพติดฝิ่น/ยาเสพติดชนิดอื่นไม่เกินร้อยละ 5 ของ จ.น.ประชากรทั้งหมดโดยไม่มีผู้เสพยาเฮโรอีน	3
	-มีผู้เสพยาเสพติดฝิ่น/ยาเสพติดอื่นร้อยละ 5-10 ของประชากรทั้งหมดโดยไม่มีผู้เสพยาเฮโรอีน	2
	-มีผู้เสพยาเสพติดฝิ่น/ยาเสพติดอื่นมากกว่าร้อยละ 10 หรือมีผู้เสพยาเฮโรอีน	1
51. การบำบัด	-มีการบำบัดรักษามากกว่าร้อยละ 50 ของผู้เสพยา	3
	-มีการบำบัดรักษาหาระหว่างร้อยละ 25-50 ของผู้เสพยา	2
	-มีการบำบัดรักษาน้อยกว่าร้อยละ 25 ของผู้เสพยา	1
10. กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม		
52. ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	-ไม่มีผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	3
	-มีจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ไม่เกินร้อยละ 5	2
	-มีจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าร้อยละ 5	1
53. คนพิการช่วยเหลือตนเองไม่ได้และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	-ไม่มีคนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	3
	-มีคนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ไม่เกินร้อยละ 5	2
	-มีคนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าร้อยละ 5	1
54. เด็กกำพร้าไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	-ไม่มีเด็กกำพร้าที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	3
	-มีเด็กกำพร้าที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ไม่เกินร้อยละ 5	2
	-มีเด็กกำพร้าที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าร้อยละ 5	1
55. เด็กถูกทอดทิ้ง	-ไม่มีเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่	3

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
56. ครอบครัวยากไร้	-มีเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่เกินร้อยละ 5	2
	-มีเด็กถูกทอดทิ้งที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่า ร้อยละ 5	1
	ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ของข้อ ก. ก่อน ถ้าข้อ ก. ได้คะแนน 3 หรือ 2 ให้เลือกเป็นเกณฑ์ ถ้า ข้อ ก. ได้คะแนน 1 ให้พิจารณาข้อ ข. เป็นเกณฑ์	
	ก. จำนวนหลังคาเรือนที่มีรายได้และผลผลิตไม่พอกิน พอใช้ต้องกู้ยืม	
	-ไม่มี	3
	-ไม่เกินร้อยละ 10	2
57. การค้าประเวณี	-มากกว่าร้อยละ 10	1
	ข. จำนวนครอบครัวมีรายได้	
	-มีรายได้ตั้งแต่ 12,000 บาท/ครอบครัว/ปี ขึ้นไป	3
	-มีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาท/ครอบครัว/ปี ไม่เกิน ร้อยละ 10	2
58. หญิงทำงานใน สถานบริการ	-มีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาท/ครอบครัว/ปี มากกว่า ร้อยละ 10 ครอบครัวทั้งหมด	1
	-ไม่เคยมีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านค้าประเวณี และในรอบปีที่ผ่านมาไม่มีหญิงค้าประเวณี	3
	-เคยมีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านค้าประเวณี และ ในรอบปีที่ผ่านมาไม่มีหญิงค้าประเวณี	2
59. เอดส์	-ในรอบปีที่ผ่านมา มีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านค้าประเวณี	1
	-ไม่มีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านนี้ไปทำงานในสถาน เจริญหรือสถานบริการ	3
	-มีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านนี้ ไปทำงานในหรือสถาน บริการไม่เกินร้อยละ 2	2
	-มีหญิงในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้านนี้อายุระหว่าง 15-45 ปี ไป ทำงานในหรือสถานบริการเกินร้อยละ 2	1
	-ไม่มีผู้ป่วย/ตายด้วยโรคเอดส์ ไม่มีกลุ่มเสี่ยงและได้รับ การบริการข่าวสาร	3

ตัวชี้วัด	เกณฑ์การชี้วัด	คะแนน
	-ไม่มีผู้ป่วย/ตายด้วยโรคเอดส์ มีกลุ่มเสี่ยง และได้รับการบริการข่าวสาร	2
	-มีผู้ป่วย/ตายด้วยโรคเอดส์ มีกลุ่มเสี่ยงและไม่ได้รับ ข่าวสาร	1

4.3.3 เครื่องมือในการสำรวจข้อมูล

การสำรวจข้อมูล อาศัยแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ปี 2535, 2537, 2539 และล่าสุด 2543 เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในระดับหมู่บ้าน โดยมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อความถูกต้องและเหมาะสม มาเป็นลำดับ การทำการสำรวจข้อมูล เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535, 2537, 2539 และ 2543 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการสำรวจทุก 2 ปี หรือสำรวจในปีที่ลงท้ายด้วยเลขคู่ แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา มีรายการข้อมูลที่จัดเก็บเป็นรายการคำถาม แยกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป แหล่งน้ำ การคมนาคม ไฟฟ้า ที่อยู่อาศัย บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน ร้านค้าและการดำเนินการด้านการเกษตร

ส่วนที่ 2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย สภาพและคุณภาพดิน สิทธิในที่ดิน การประกอบอาชีพ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจเฉพาะกรณี แรงงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 สภาพพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วย การศึกษา ศาสนาและนิกาย การได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสถานการณ์ยาเสพติด

ส่วนที่ 4 ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ประกอบด้วย ข้อมูลผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กกำพร้า หญิงประกอบอาชีพโสเภณี

ส่วนที่ 5 ความเห็นของผู้สำรวจ ประกอบด้วย สถานะของหมู่บ้านเปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่น ปัญหา ระดับความรุนแรงของปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

4.3.4 การประมวลผล

การประมวลผลข้อมูล ในช่วงปี พ.ศ. 2535 อาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา พัฒนาโดย สถาบันประมวลผลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการออกแบบระบบเป็นไปเช่นเดียวกับระบบข้อมูล กชช. 2ค. โดยองค์ประกอบของโปรแกรมการปฏิบัติงานประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก คือ 1. ส่วนบันทึก/แก้ไขข้อมูล 2. การเปรียบเทียบ/ค้นข้อมูลหมู่บ้านตามเงื่อนไข 3. ส่วนสรุปผลรวม/เกณฑ์ โดยระบบสามารถเลือกแสดงเกณฑ์และแสดงข้อมูลผลรวมแต่ละระดับ เช่น ภาพรวม

ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาพรวมระดับประเทศ เป็นต้น 4. ระบบการบำรุงรักษา เช่น การคำนวณเกณฑ์ชีวิต/ผลรวมข้อมูล ดัชนีเพิ่มข้อมูล การสำรองข้อมูล สร้างข้อมูลใหม่ ลบข้อมูลรายปี เป็นต้น

4.4 เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา

4.4.1 ความสำคัญ ความจำเป็น

กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ได้พิจารณาเห็นความสำคัญ และความจำเป็นพื้นฐานในการสร้างฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานชาวเขา เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และได้พิจารณาเห็นว่า กองสงเคราะห์ชาวเขาเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่ง และเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการดำเนินงานสร้างฐานข้อมูลดังกล่าวนี้มากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องด้วยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบปฏิบัติงานในชุมชนชาวเขากระจายครอบคลุมชุมชนชาวเขาทั่วประเทศ โดยมีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัด 14 ศูนย์ เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติในส่วนภูมิภาค รับผิดชอบดูแลการสำรวจจัดเก็บข้อมูลดังกล่าว และมีสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จ.เชียงใหม่ เป็นหน่วยงานส่วนกลาง ที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานด้านวิชาการ พัฒนาการระบบสารสนเทศ การฝึกอบรม และติดตามและนิเทศงาน

การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา มีวัตถุประสงค์ “ เพื่อให้ชุมชนชาวเขา สามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยอย่างน้อยบรรลุนั้นต่ำตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยมีเครื่องชี้วัด จปฐ.ชาวเขา เป็นเครื่องมือ ” โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานชาวเขา เป็นเครื่องมือของกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนชาวเขา เพื่อให้ประชาชนชาวเขาในหมู่บ้าน ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ว่าบรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานแล้วหรือไม่ใช้ข้อมูล จปฐ.ชาวเขา เป็นแนวทางในการคัดเลือกโครงการการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ และประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เพื่อสนับสนุน ยกกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้ดีขึ้น

เป้าหมายการดำเนินการ ดำเนินงานในพื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่กองสงเคราะห์ชาวเขาเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ รวม 14 ศูนย์ จำนวน 1,177 กลุ่มบ้าน 642 หมู่ที่ 233 ตำบล 94 อำเภอ 3 กิ่ง 17 จังหวัด โดยวิธีการจัดเก็บข้อมูลโดยอาศัยการสำรวจจากแบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา ปี 2542 ซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาจากแบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา ปี 2540 โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัด 14 ศูนย์

4.4.2 เครื่องมือในการสำรวจ

การสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา โดยอาศัยแบบสอบถามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา ปี..... เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลในระดับหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน ซึ่งได้จัดทำมาตั้งแต่ ปี 2538

แบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา แบ่งออกเป็น 3 แบบ ดังนี้คือ

1. แบบ จปฐ. ชาวเขา 1 แบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา เป็นแบบสำรวจรายครัวเรือน
2. แบบ จปฐ. ชาวเขา 2 แบบประมวลผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้าน เป็นแบบประมวลผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้าน
3. แบบ จปฐ. ชาวเขา 3 แบบเทียบเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา ประจำปี..... เป็นแบบเทียบเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขาประจำปี.....

4.4.3 ขั้นตอนแนวทางการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงาน

1. การกำหนดรูปแบบแนวทางการสำรวจข้อมูลโดยการกำหนดตัวชี้วัด แบบสำรวจและวิธีการสำรวจ
2. จัดประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจในแต่ละศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัดทั้ง 14 แห่ง
3. ดำเนินการสำรวจจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานชาวเขา ในแต่ละครัวเรือน
4. นำผลการสำรวจ ซึ่งประมวลผลเป็นระดับหมู่บ้านมารวบรวมประมวลเป็นภาพรวมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

แนวทางการสำรวจ

แนวทางในการสำรวจ จปฐ.ชาวเขา กำหนดให้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาทำการสำรวจ จปฐ. ชาวเขา ดังนี้

1. กลุ่มบ้านที่สำรวจ คือ กลุ่มบ้านที่มีกิจกรรมเน้นหนัก และยังไม่มีการสำรวจ จปฐ.ชาวเขา การสำรวจดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านผู้สำรวจ
2. กลุ่มบ้านที่ไม่ต้องสำรวจ คือ หมู่บ้านที่มีข้อมูล จปฐ. อยู่แล้ว และกลุ่มบ้านที่ยังไม่มี จปฐ.ชาวเขา แต่ยังไม่มีการเน้นหนัก

การดำเนินการจัดทำแบบ จปฐ.ชาวเขา ออกเป็น 3 แบบ กล่าวคือ แบบสอบถาม จปฐ. ชาวเขา 1 แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 2 แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 3 ดังมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 1 เป็นแบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา ขั้นตอนและการใช้แบบสอบถาม

- 1) ใช้แบบสอบถาม 1 ชุดต่อ 1 ครัวเรือน
- 2) แบบสอบถามชุดนี้ใช้เก็บข้อมูล 2 ปีต่อครั้ง รวม 3 ครั้ง
- 3) เจ้าหน้าที่หน่วยเคลื่อนที่พัฒนาชาวเขา เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลหรือมอบหมายให้ผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัครเป็นผู้ร่วมดำเนินการ
- 4) ในการจัดเก็บข้อมูล จปฐ.ชาวเขา 1 สอบถามข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน
- 5) เมื่อจัดเก็บข้อมูล จปฐ.ชาวเขา 1 เสร็จแล้ว ให้ตรวจสอบว่ากรอกรายละเอียดถูกต้องครบถ้วนทุกข้อหรือไม่ แล้วสรุป จปฐ.ชาวเขา 1 ลงในแบบสรุปการเข้าเกณฑ์/ไม่เข้าเกณฑ์ของจปฐ.ชาวเขา 1 ซึ่งอยู่ท้ายเล่มแบบสอบถามแล้วนำมารวบรวมไว้ที่ทำการหน่วย เคลื่อนที่พัฒนาชาวเขา เพื่อเตรียมไว้ลงในแบบ จปฐ.ชาวเขา 2 ต่อไป
- 6) ให้นำแบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 1 ไปกรอกลงในแบบ จปฐ.ชาวเขา 2
- 7) เมื่อทำแบบ จปฐ.ชาวเขา 1 เสร็จแล้ว ให้เจ้าหน้าที่หน่วยเคลื่อนที่พัฒนาและสงเคราะห์ ชาวเขา 1 เก็บไว้ที่ทำการหน่วยฯ เพื่อเก็บไว้สำหรับการจัดเก็บในครั้งต่อไป

2. แบบ จปฐ.ชาวเขา 2 แบบประมวลผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้าน ขั้นตอนการดำเนินงานและการใช้แบบสอบถาม มีดังนี้

- 1) ใช้แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 2 1 เล่ม ต่อ 1 หมู่บ้าน
- 2) ให้ทำสำเนา จปฐ.ชาวเขา 2 อีก 1 เล่ม รวมเป็น 2 เล่ม โดยจัดเก็บไว้ที่ทำการหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 1 เล่ม และนำส่งให้ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัด 1 เล่ม เพื่อบันทึกข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ และเมื่อศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขابันทึกข้อมูลเสร็จแล้วให้จัดเก็บไว้ ณ ที่ทำการศูนย์ฯ
- 3) แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 2 มีทั้งหมด 31 ข้อ
- 4) ให้เจ้าหน้าที่หน่วยฯ ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการกรอกข้อมูลในแบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 2 ซึ่งนำมาจากการสรุป รวบรวมข้อมูลจากแบบจปฐ.ชาวเขา 1 ทุกครัวเรือนทั้งหมู่บ้าน โดยการแจกนับ นอกจากนั้นอาจได้ข้อมูลจากรายงานต่าง ๆ เช่น ทะเบียนของเจ้า

หน้าที่สาธารณสุข โรงเรียน เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลแล้ว กรอกตัวเลขในช่อง "จำนวน" และคิดคำนวณเป็นค่าร้อยละทุกข้อ

3. แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 3 เป็นแบบเทียบเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขาประจำปี.... ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

- 1) ใช้แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 3 จำนวน 1 เล่ม ต่อ 1 หมู่บ้าน
- 2) ทำสำเนา จปฐ.ชาวเขา 3 เพิ่มอีก 1 เล่ม รวมเป็น 2 เล่ม โดยเก็บไว้ที่หน่วยฯ และที่ทำการศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาประจำจังหวัด
- 3) แบบสอบถาม จปฐ.ชาวเขา 3 มีทั้งหมด 31 ข้อ
- 4) เจ้าหน้าที่หน่วยฯ ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบในการนำข้อมูลมาเทียบเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 5) ข้อมูลที่จะนำลงในแบบสอบถาม จปฐ. ชาวเขา 3 นำมาจากแบบ จปฐ.ชาวเขา 2
- 6) นำข้อมูลร้อยละที่ได้แต่ละข้อมาเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย (f) ลงในช่องเทียบเป้าหมาย จปฐ.ชาวเขา เพื่อระบุว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่บรรลุเป้าหมาย
- 7) หลังจากทำ จปฐ.ชาวเขา 3 เสร็จแล้ว ให้นำ จปฐ.ชาวเขา 3 ในส่วนที่ผ่านเกณฑ์และต้องแก้ไขไปลงในโปสเตอร์แผ่นใหญ่ (แบบแสดงความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณภาพชีวิต) แล้วนำไปติดไว้ที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน หรือศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหาที่ต้องแก้ไขร่วมกัน
- 8) จากข้อมูล จปฐ.ชาวเขา 3 เจ้าหน้าที่หน่วยฯ และคณะกรรมการหมู่บ้าน จะทราบว่ามี จปฐ.ชาวเขาที่บรรลุเป้าหมายก็ข้อ/ไม่บรรลุเป้าหมายก็ข้อ เจ้าหน้าที่หน่วยฯ/คณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องนำจปฐ.ชาวเขา ข้อที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายไปวางแผนดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ต่อไป

4.4.4 รายการข้อมูลที่จัดเก็บ

ฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา (จปฐ.ชาวเขา) เป็นฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้าน ลักษณะข้อมูลที่สำรวจจัดเก็บคือมีการจัดเก็บรายละเอียดชื่อหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด โดยมีรายละเอียดในระดับครัวเรือนแยกออกตามแบบสอบถามดังนี้ คือ

1. แบบ จปฐ.ชาวเขา 1 แบบสอบถามความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขาเป็นการจัดเก็บข้อมูลเป็นชื่อหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด และข้อมูลด้านประชากรการทะเบียนรายบุคคลในครัวเรือน คือ ชื่อ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ศาสนา เผ่า

สัญชาติ ความสัมพันธ์ ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนจะนำมาเก็บต่อเมื่ออยู่ประจำในครัวเรือนมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน ในปีที่จัดเก็บและส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลที่จัดเก็บด้านต่าง ๆ ดังนี้

- หมวดที่ 1 ประชาชนชาวเขาได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย
- หมวดที่ 2 ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่ย้ายถิ่นฐาน
- หมวดที่ 3 ประชาชนได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
- หมวดที่ 4 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ
- หมวดที่ 5 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางการศึกษา
- หมวดที่ 6 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางสาธารณสุข
- หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน
- หมวดที่ 8 ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. แบบจปฐ.ชาวเขา 2 แบบประมวลผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้าน รายการข้อมูลที่จัดเก็บเป็นชื่อหมู่บ้านกลุ่มบ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด และข้อมูลซึ่งแยกตามหมวดประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- หมวดที่ 1 ประชาชนชาวเขาได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย
- หมวดที่ 2 ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่ย้ายถิ่นฐาน
- หมวดที่ 3 ประชาชนได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
- หมวดที่ 4 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ
- หมวดที่ 5 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางการศึกษา
- หมวดที่ 6 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางสาธารณสุข
- หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน
- หมวดที่ 8 ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. แบบจปฐ.ชาวเขา 3 แบบเทียบเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขาประจำปี..... ข้อมูลที่จัดเก็บประกอบด้วย ชื่อหมู่บ้านกลุ่มบ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด และรายละเอียดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานประกอบหมวดต่าง ๆ ดังนี้

- หมวดที่ 1 ประชาชนชาวเขาได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย
- หมวดที่ 2 ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่ย้ายถิ่นฐาน
- หมวดที่ 3 ประชาชนได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
- หมวดที่ 4 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ
- หมวดที่ 5 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางการศึกษา
- หมวดที่ 6 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางสาธารณสุข

- หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน
- หมวดที่ 8 ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขา สำรวจจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานชาวเขา เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนติดตามผลและประเมินผลการพัฒนา คุณภาพชีวิตของชาวเขา ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ดำเนินการสำรวจข้อมูลทุกรอบ 2 ปี สำหรับแบบสอบถามให้ใช้แบบเล่มเดิม แต่เปลี่ยนปี พ.ศ. ให้เป็นปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละครั้งที่ทำการสำรวจ จะกำหนดเวลาการดำเนินงานเป็นช่วง ๆ ดังนี้

ช่วงเวลา	การดำเนินงาน
ธันวาคม	จัดส่งแบบสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของครัวเรือนชาวเขาส่งให้ศูนย์ ที่ต้องการเพิ่มจำนวนแบบสอบถาม
มกราคม – กุมภาพันธ์	ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจัดเตรียมแบบสำรวจให้เจ้าหน้าที่หน่วยเคลื่อนที่ เพื่อออกสำรวจ
มีนาคม	ศูนย์ฯ ตรวจสอบ แก้ไข
เมษายน – พฤษภาคม	ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยงานข้อมูล บันทึกประมวลผล จัดทำรายงานเบื้องต้น
มิถุนายน	ศูนย์ฯ จัดทำรูปเล่มรายงานส่งกองฯ และ สนง. ส่งเสริม จ. เชียงใหม่

4.4.5 ดัชนีชี้วัดฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา

ตัวชี้วัดและเกณฑ์การชี้วัดฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานครัวเรือนชาวเขา (จปฐ. ชาวเขา) เป็นฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานครัวเรือนชาวเขารายหมู่บ้านลักษณะข้อมูลที่สำรวจจัดเก็บคือมีการจัดเก็บรายละเอียด ชื่อหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ดัชนีชี้วัดแสดงระดับการพัฒนาของหมู่บ้าน จำแนกออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. เทียบเป้า จปฐ. บรรลุเป้าหมาย หมายความว่า จำนวนหมู่บ้านมี จปฐ. ชาวเขา ที่บรรลุเป้าหมายก็ข้อ
2. เทียบเป้า จปฐ. ไม่บรรลุเป้าหมาย หมายความว่า จำนวนหมู่บ้านมี จปฐ. ชาวเขา ที่ไม่บรรลุเป้าหมายก็ข้อ

เครื่องชี้วัดหรือตัวชี้วัดนี้ชี้วัดของฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานครัวเรือนชาวเขา จำแนกออกเป็น 8 หมวด 31 ตัวชี้วัด พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐาน เป็นร้อยละ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์การชี้วัด ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา (จปฐ.ชาวเขา)

ตัวชี้วัด	เป้าหมายร้อยละ
หมวดที่ 1 ประชาชนได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย	
1. สมาชิกในครัวเรือนได้รับสัญชาติไทยครบทุกคน	80
2. สมาชิกในครัวเรือนได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย	80
หมวดที่ 2 ประชาชน มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่โยกย้ายถิ่นฐาน	
3. ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวรสามารถอยู่อาศัยได้ต่อไปได้อีกอย่างน้อย 5 ปี	80
4. ครัวเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	80
5. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มเพียงพอตลอดปี (5 ลิตร / วัน)	95
6. ครัวเรือนไม่มีสมาชิกโยกย้ายเข้าหรือออก	95
หมวดที่ 3 ประชาชนได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย	
7. ครัวเรือนมีข้าวเพียงพอสำหรับบริโภคตลอดปี	90
8. หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารอย่างเพียงพอ ซึ่งมีผลทำให้เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป	70
9. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้รับการเฝ้าระวังทางโภชนาการและไม่ขาดสารอาหารในระดับที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	
- ระดับ 1	ไม่เกิน 10
- ระดับ 2	ไม่เกิน 1
- ระดับ 3	ไม่เกิน 0
10. เด็กอายุ 6 – 14 ปี ได้รับอาหารถูกต้องครบถ้วนตามความต้องการของร่างกาย	90
หมวดที่ 4 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ	
11. ครัวเรือนมีที่ดินทำกินเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพโดยไม่ต้องเช่ายืม	70
12. ครัวเรือนมีเงินทุนประกอบอาชีพเพียงพอโดยไม่ต้องกู้ยืมมาลงทุน	70
13. ครัวเรือนมีรายได้และหรือผลผลิตพอกินพอใช้โดยไม่ต้องกู้ยืม	70
14. ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพและรายได้เฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทปี	70

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย ร้อยละ
<u>หมวดที่ 5</u> ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางการศึกษา	
15. คนไทยในครัวเรือน อายุ 14 – 50 ปี พูดฟังภาษาไทยได้	85
16. คนไทยในครัวเรือน อายุ 14 – 50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	70
17. เด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง	60
18. เด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ	80
19. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือ เทียบเท่า	60
<u>หมวดที่ 6</u> ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสาธารณสุข	
20. ครัวเรือนมีอาสาสมัครประจำบ้านหรือสามารถไปใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น	80
21. ครัวเรือนสามารถใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุข หรือสถานอนามัยโรงพยาบาล เมื่อมีสมาชิกในครัวเรือนมีอาการเจ็บป่วยมาก	80
22. หญิงตั้งครรภ์ ได้รับการดูแลก่อนคลอดโดยมีการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนครบตามกำหนด	70
23. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอดจากแพทย์หรือพยาบาล หรือผดุงครรภ์โบราณที่อบรมแล้ว	70
24. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัด คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด วัคซีนเสริมชนิดบี ครบตามเกณฑ์	80
25. เด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค หัด คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก หัด และหัดเยอรมัน	80
26. คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 – 44 ใช้บริการคุมกำเนิด	70
27. คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 3 คน	70
<u>หมวดที่ 7</u> ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และชุมชน	
28. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 กลุ่ม	60
29. ครัวเรือนได้เข้าร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ และกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ	80
30. ครัวเรือนยังคงรักษานขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม	80
<u>หมวดที่ 8</u> ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
31. ครัวเรือนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	80

4.5 เครื่องชี้วัดครอบครัวผาสุก

4.5.1 หลักการและเหตุผล

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีบทบาทในการสงเคราะห์คุ้มครอง พัฒนาประชาชนผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคม และเป็นหน่วยงานหลักของรัฐหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการช่วยเหลือป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมในหมู่บ้านชาวเขา โดยกำหนดนโยบายสำคัญ คือ การพัฒนาเพื่อสร้างครอบครัวผาสุกในหมู่บ้านชาวเขา เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของชาวเขาตามรัฐธรรมนูญ ให้บริการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่เพิ่มมากขึ้นในชุมชนชาวเขา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรชาวเขาตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน และเกณฑ์ครอบครัวผาสุก

เกณฑ์ครอบครัวผาสุก โดยใช้ข้อมูลจากข้อมูลสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือน (สสค.) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงสภาพครอบครัวในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบของครอบครัวความอบอุ่น และสัมพันธภาพที่มีการเกื้อกูลกัน และกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความรู้ด้านการศึกษา อนามัย สิทธิ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และความสามารถของครอบครัวในการใช้บริการสังคมพื้นฐาน

นโยบายการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุก ในปีงบประมาณ 2542 อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ (นายอิระวัชร จันทระประเสริฐ) ให้นโยบายในการดำเนินงาน "โครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุก" โดยให้กองสงเคราะห์ชาวเขาและกอนิคมสร้างตนเองเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ในส่วนของกองสงเคราะห์ชาวเขาดำเนินการในหมู่บ้านชาวเขา ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ทั้ง 14 ศูนย์ โดยได้มีนโยบายการดำเนินงาน คือ 1) กำหนดตัวชี้วัดในการทำงาน โดยดูตัวชี้วัดจาก ข้อมูล สสค. 2) การคัดเลือกหมู่บ้านเป็นไปตามปัจจัยที่กำหนดไว้ 3) การพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาสังคมนำหน้า พร้อม ๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 4) สร้างความเข้มแข็งจากครอบครัวในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวอบอุ่น การพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยมียุทธศาสตร์ คือ การวางแผนจากระดับล่างขึ้นบน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านมาผสมผสาน

วัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการต้นแบบครอบครัวผาสุก 1) เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการมีเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการและสวัสดิการอย่างทั่วถึง 2) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวเป็นหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านชาวเขาให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยมีหมู่บ้านเป้าหมายเป็นหมู่บ้านชาวเขาในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 14 ศูนย์ จำนวน 27 หมู่บ้าน

4.5.2 แนวคิดครอบครัวผาสุกโครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุก

แนวคิดครอบครัวผาสุก โดยกรมประชาสงเคราะห์และคณะกรรมการพิจารณาหาตัวชี้วัดผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ได้ทำการศึกษากำหนดเครื่องชี้วัดผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยการสร้างเครื่องมือค้นหาผู้ด้อยโอกาสจากแนวคิดที่ว่า คนที่สมบูรณ์ในการดำรงชีวิตควรจะเป็นเช่นไร มีลักษณะอันใด ที่จะบ่งบอกความสมบูรณ์ และนำลักษณะของความสมบูรณ์ ไปเปรียบเทียบกับหาส่วนที่ขาดหายไป ภายใต้แนวคิด “คนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในชีวิต ต้องได้รับบริการทางสังคมพื้นฐานอย่างเพียงพอ และอยู่ในครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวได้ครบถ้วน” จากแนวคิดดังกล่าว จึงมีการสร้างเครื่องชี้วัดครอบครัวผาสุก โดยประกอบด้วย 4 หมวด 20 ตัวชี้วัด

4.5.3 เครื่องชี้วัดครอบครัวผาสุก

เครื่องชี้วัดครอบครัวผาสุก โครงการต้นแบบครอบครัวผาสุกหมู่บ้านชาวเขา โดยกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ประกอบด้วยหมวดดัชนีชี้วัด 4 หมวด ตัวดัชนีชี้วัด 20 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงเกณฑ์การชี้วัดครอบครัวผาสุก

หมวดเครื่องชี้วัด	ตัวดัชนี	เป้าหมาย (ร้อยละ)
1. ครัวเรือนมีองค์ประกอบสมบูรณ์	1. มีสมาชิกอย่างน้อยพ่อ แม่ ลูก ในแต่ละครอบครัวอยู่พร้อมหน้าเป็นการถาวร	85
	2. มีสมาชิกในวัยแรงงานทำงานหาเลี้ยงครอบครัว	99
	3. เด็กอายุแรกเกิดถึง 14 ปี อยู่ร่วมกับพ่อแม่	95
	4. ไม่มีสมาชิกที่พิการทางกาย ทางจิต และหรือทางสติปัญญาหรือพิการซ้ำซ้อนหลายอย่าง	95
	5. ไม่มีสมาชิกที่เจ็บป่วยเรื้อรังช่วยเหลือตนเองไม่ได้หรือได้น้อยมากในการดำรงชีวิตประจำวัน ต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลา	99
	6. ไม่มีเด็กกำพร้า พ่อ แม่	99
	7. ไม่มีเด็กถูกทอดทิ้ง	99
2. ครัวเรือนมีสัมพันธภาพที่อบอุ่น	8. เด็กในครัวเรือนไม่เคยหนีออกจากบ้าน	95
	9. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่	95
	10. สมาชิกในครัวเรือนปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและปรับทุกข์เฉลี่ยสุขร่วมกันอย่างมีเหตุผล	99

หมวดเครื่องชี้วัด	ตัวชี้วัดนี้	เป้าหมาย (ร้อยละ)
3. คริวเรือพึงพาตนเองได้	11. มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	99
	12. ผลผลิตหรือรายได้พอกินพอใช้	70
	13. คริวเรือมีรายได้ตามเกณฑ์ จปฐ.	70
4. คริวเรือมีโอกาสพึ่งพา ระบบสังคมภายนอก	14. สมาชิกในคริวเรือ อายุ 14-50 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน	99
	15. คนในคริวเรือรู้เรื่องการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย	85
	16. คนในคริวเรือได้รับสิทธิในฐานะพลเมืองไทยตามกฎหมาย	99
	17. คนในคริวเรือรู้จักสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐาน	90
	18. คนในคริวเรือเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม	90
	19. รู้จักแหล่งบริการทางสังคม	60
	20. มีความสามารถไปรับบริการตามสิทธิ	85

4.6 เครื่องชี้วัดงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการติดตามประเมินผล แผนงานงานโครงการ ของกรมประชาสงเคราะห์ (เอกสารวิชาการลำดับที่ 567 เล่ม 7/2543 กรมประชาสงเคราะห์) กรมประชาสงเคราะห์ได้มีการกำหนดตัวชี้วัด ในการติดตามประเมินผล ภายใต้แผนงานสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ โดยมีการจัดทำตัวชี้วัดตามแผนงานต่าง ๆ คือ 1) แผนงานสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ 2) แผนงานพัฒนามนุษย์และส่งเสริมอาชีพ 3) แผนงานพัฒนาชนบท 4) แผนงานพัฒนาชาวเขา 5) แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเอชไอวี 6) แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ 7) แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด

ตัวชี้วัดในการติดตาม ประเมินผลแผนงานพัฒนาชาวเขา ซึ่งประกอบด้วยงานพัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา งานพัฒนาเกษตรที่สูง โครงการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง (ระยะที่ 2) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดดังนี้

4.6.1 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ชาวเขามีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และประกอบอาชีพเป็นไม้เป็นหลักแหล่ง ได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้มีระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ที่สูงขึ้น และเป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพ มีที่อยู่และที่ทำกินถาวร รวมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งตัวชี้วัดเป็น 3 ด้านคือ 1) ตัวชี้วัดผล

ประโยชน์ที่สังคมได้รับ (Impact) 2) ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ (Outcome/Effect) 3) ตัวชี้วัดผลผลิต (Outputs)

ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่สังคมได้รับ (Impact)

- (1) ร้อยละของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ลดลงเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8
- (2) อัตราการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทยลดลงเมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8
- (3) ร้อยละของหมู่บ้านที่มีระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานลดลงเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8
- (4) ร้อยละของสตรีชาวเขาที่ทำงานเป็นหญิงบริการลดลงเมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8

ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ (Outcome/Effect)

- (1) ร้อยละของหมู่บ้านและกลุ่มบ้านชาวเขาที่ได้รับการจัดตั้ง ให้เป็นหมู่บ้านถูกต้องตามกฎหมายเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (2) ร้อยละของชาวเขาในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ที่ได้รับสัญชาติไทย และมีสถานภาพเป็นคนไทยที่ถูกต้องตามกฎหมายในแต่ละปี
- (3) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่ได้รับความสะดวกปลอดภัยในการคมนาคมจากเส้นทางลำลองที่กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมให้ในแต่ละปี
- (4) ร้อยละของหมู่บ้านชาวเขาที่มีแหล่งน้ำกินน้ำใช้ที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรในแต่ละปี
- (5) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีที่ดินทำกิน เป็นหลักแหล่งไม่อพยพเคลื่อนย้าย และทำไร่เลื่อนลอยในแต่ละปี
- (6) ร้อยละของครอบครัวชาวเขา ที่มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรไม่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในแต่ละปี
- (7) ร้อยละของครอบครัวชาวเขาที่ได้รับการสงเคราะห์ และพัฒนาด้านต่าง ๆ จนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในแต่ละปี
- (8) ร้อยละของเด็กชาวเขาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (9) ร้อยละของเด็กนักเรียนในโรงเรียนชาวเขา ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (10) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีความเลื่อมใสในศาสนาพุทธ และใช้หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้นในแต่ละปี

- (11) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่นับถือศาสนาพุทธ และมีความถี่ในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (12) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นในแต่ละปี

ตัวชี้วัดผลผลิต (Outputs)

- (1) ชาวเขาในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับการสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 243,975 คน ใน 20 จังหวัด จำนวน 1,171 หมู่บ้าน ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (2) หมู่บ้านชาวเขาในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ได้รับการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานในด้านแหล่งน้ำกินน้ำใช้ไม่น้อยกว่า 1,257 แห่ง และการซ่อมบำรุงเส้นทางลำลองไม่น้อยกว่า 2,717 กิโลเมตร ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (3) เด็กนักเรียนชาวเขา ได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน จากกรมประชาสงเคราะห์ ผ่านทางโรงเรียนชาวเขา ไม่น้อยกว่า 166 แห่ง ภายในสิ้น แผนฯ 8
- (4) เด็กชาวเขาได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และ สื่อการพัฒนาเด็กเล็ก จากกรมประชาสงเคราะห์ ผ่านทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนชาวเขาไม่น้อยกว่า 333 แห่ง ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (5) ชาวเขาได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมอุปสมบทตามโครงการพระธรรมจาริก ไม่น้อยกว่า 1,500 คน ภายในสิ้น แผนฯ 8
- (6) ชาวเขาได้รับการฝึกอบรมด้านการพัฒนาอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากกรมประชาสงเคราะห์ ไม่น้อยกว่า 14,420 คน ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (7) ประชากรชาวเขาได้รับการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้มีรายได้ที่มั่นคง จากกรมประชาสงเคราะห์ โดยการบำรุงรักษา และสาธิตการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ รวมทั้งพืชเชิงอนุรักษ์ และการปลูกป่าไม่น้อยกว่า 7,227 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8

4.6.2 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาเกษตรที่สูง

งานพัฒนาเกษตรที่สูง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวเขาได้รับการส่งเสริมอาชีพปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่น และมีส่วนร่วมอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความสำนึกในความเป็นไทย โดยมีดัชนีชี้วัดดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่สังคมได้รับ (Impact)

- (1) จำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยลดลงเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8
- (2) อัตราการเข้าร่วมขบวนการลักลอบค้ายาเสพติด หรืออาชญากรรมข้ามชาติ มีแนวโน้มลดลง เมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8
- (3) อัตราการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทยลดลงเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8
- (4) ร้อยละของชาวต่างชาติและชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายลดลงเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8
- (5) อัตราส่วนของชนกลุ่มน้อยที่มีส่วนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อป้องกันชายแดน หรือความมั่นคงของชาติเพิ่มขึ้นเมื่อสิ้นสุด แผนฯ 8

ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ (Outcome)

- (1) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่เลิกปลูกพืชเสพติด และปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (2) ร้อยละของหมู่บ้านชาวเขาที่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านถูกต้องตามกฎหมายเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (3) ร้อยละของชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยและได้รับสิทธิในความเป็นพลเมืองไทยเพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (4) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่งในแต่ละปี
- (5) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ที่สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และทำการเกษตรในแต่ละปี
- (6) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่ได้รับการสงเคราะห์และพัฒนาด้านต่าง ๆ จนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในแต่ละปี
- (7) ร้อยละของเด็กนักเรียนในโรงเรียนชาวเขาที่สามารถเรียนรู้ และอ่านเขียนภาษาไทยได้อย่างถูกต้องในแต่ละปี
- (8) ร้อยละของเด็กชาวเขา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาในแต่ละปี
- (9) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่มีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมปลูกป่าอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละปี
- (10) ร้อยละของประชากรชาวเขาที่ได้รับผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น และมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ จปร. ในแต่ละปี

ดัชนีชี้วัดผลผลิต (Outputs)

- (1) ชาวเขาได้รับการส่งเสริม พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพ จากกรมประชาสงเคราะห์ ไม่น้อยกว่า 19,050 คน ใน 82 หมู่บ้าน ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (2) หมู่บ้านชาวเขาในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำกินน้ำใช้ไม่น้อยกว่า 50 แห่ง และการซ่อมบำรุงเส้นทางสาละงไม่น้อยกว่า 222 กิโลเมตร ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (3) โรงเรียนชั่วคราวในหมู่บ้านชาวเขา ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน จากกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 30 แห่ง ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้านชาวเขา ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการพัฒนาเด็กเล็ก จากกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 42 แห่ง ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (5) ชาวเขาได้รับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่น้อยกว่า 1,720 คน ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (6) ชาวเขาได้รับการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 13,533 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (7) ชาวเขาได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 189 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (8) ชาวเขาได้รับการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 189 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8

4.6.3 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง

การพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง เป็นแผนการพัฒนาในระยะที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงและชาวเขา ได้รับการส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบถาวรอย่างมีระบบ ทดแทนการปลูกพืชเสพติด มีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่ง ไม่อพยพเคลื่อนย้าย ทำไร่เลื่อนลอยและตัดไม้ทำลายป่า มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง และเป็นชุมชนตัวอย่างสำหรับการขยายผลสู่หมู่บ้านอื่น ๆ บนพื้นที่สูง โดยมีดัชนีชี้วัดดังต่อไปนี้

ตัวดัชนีชี้วัดผลประโยชน์ที่สังคมได้รับ (Impact)

- (1) อัตราการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทยลดลงเมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8
- (2) จำนวนพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8
- (3) อัตราการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศไทยลดลงเมื่อสิ้นสุดแผนฯ 8

ตัวชี้วัดผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับ (Outcome/Effect)

- (1) ร้อยละของครอบครัวชาวเขาในโครงการที่เด็กปลูกพืชเสกติดในแต่ละปี
- (2) ร้อยละของครอบครัวชาวเขาในโครงการที่มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในแต่ละปี
- (3) ร้อยละของครอบครัวชาวเขาในโครงการที่มีที่ดินทำกิน และไม่อพยพเคลื่อนย้ายทำไร่เลื่อนลอยในแต่ละปี
- (4) ร้อยละของประชากรชาวเขาในโครงการที่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในแต่ละปี
- (5) ร้อยละของชุมชนชาวเขาบนพื้นที่สูง ที่ได้รับการยอมรับให้เป็นชุมชนตัวอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในแต่ละปี

ตัวชี้วัดผลผลิต (Outputs)

- (1) ประชากรชาวเขาในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 8 จังหวัด จำนวน 34 หมู่บ้าน ได้รับการส่งเสริมอาชีพการเกษตรอย่างเป็นระบบในรูปแบบของเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่น้อยกว่า 9,715 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (2) ประชากรชาวเขาได้รับการฝึกอบรมอาชีพด้านการเกษตรไม่น้อยกว่า 2,290 คน ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (3) ประชากรชาวเขาได้รับการส่งเสริมครอบครัวและพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่น้อยกว่า 1,700 ครอบครัว ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (4) หมู่บ้านชาวเขาในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 8 จังหวัด ได้รับการปรับปรุงแหล่งน้ำกินน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรไม่น้อยกว่า 30 แห่ง ภายในสิ้นแผนฯ 8
- (5) แปลงสาธิตพืชเกษตรชนิดต่าง ๆ ในหมู่บ้านชาวเขาได้รับการดูแลและบำรุงรักษาไม่น้อยกว่า 612 ไร่ ภายในสิ้นแผนฯ 8

4.7 การประยุกต์ใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม

4.7.1 การพัฒนา และประมวลวิเคราะห์

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ภายใต้การดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา มีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม ครอบคลุมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และภาพรวมในแต่ละระดับ เช่น ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาพรวมทั้งหมดในพื้นที่รับผิดชอบ (พื้นที่ 20 จังหวัด ในประเทศไทย) เครื่องชี้วัดที่นำมาใช้เพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อันประกอบด้วย เครื่องชี้วัดหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ปี..... แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานชาวเขาระดับครัวเรือน เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา การเก็บข้อมูลโดยแบบสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของครัว

เรือนชาวเขา (แบบ จปฐ.ชาวเขา 1) แบบประมวลผลการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา (แบบ จปฐ. ชาวเขา 2) และแบบเทียบเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา (แบบ จปฐ. ชาวเขา 3) และเครื่องชี้วัดของโครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุก จัดเก็บข้อมูลตามแบบ สสค.1 ของครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจดังกล่าวข้างต้นทุกแบบ นำมาทำการประมวลผล วิเคราะห์ตามกระบวนการและขั้นตอน ของแต่ละชุดของแบบสำรวจ นำผลที่ได้มาเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของแต่ละชุดข้อมูล เพื่อนำมาทำการวินิจฉัย พิจารณาถึงปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขปัญหา รวมทั้งประมวลผลจากความต้องการของประชาชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อไปพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อการแก้ไขปัญหา ในแต่ละตัวชี้วัดที่ได้ รวมทั้งการรวบรวมจัดหมวดหมู่ของปัญหา จำนวนเป้าหมายที่ต้องแก้ไข ในแต่ละหมวด แต่ละตัวชี้วัด เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพิจารณาจัดทำแผนต่อไป และมีการจัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านในพื้นที่การดำเนินการ ออกตามกลุ่มของดัชนีชี้วัด เช่น หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 หมายถึง หมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อแก้ไขปัญหาค้นหาพื้นฐานต่าง ๆ หมู่บ้านพัฒนาอันดับ 2 หมายถึง หมู่บ้านที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับ 2 เพื่อพัฒนาในการปรับปรุงเข้าสู่ระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 หมายถึงหมู่บ้านเป้าหมายที่จะได้รับการเร่งรัดพัฒนาเป็นอันดับ 3 ซึ่งสมควรที่จะได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์ปกติของระบบการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ต่อไป

4.7.2 การนำใช้เครื่องชี้วัดในกระบวนการวางแผน

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525 กระบวนการวางแผนการพัฒนาในปัจจุบัน ปรัชญาหลัก หรือหลักการ แนวคิดที่นิยมนำไปประกอบและถือปฏิบัติ คือ การพัฒนาเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเอง การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เน้นในแง่ของการที่ประชาชน ชุมชน ที่จะได้รับการพัฒนามีบทบาทในการระบุปัญหาที่ประสบอยู่ ตลอดจนกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งในที่สุดจะปรากฏออกมาในรูปของแผนงาน โครงการต่าง ๆ

การจัดทำแผนงาน หรือโครงการของหน่วยงานกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ได้เน้นกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะจากล่างขึ้นบน ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ชาวเขา ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งจะทำให้การตอบสนองนโยบายของรัฐเกิดการยอมรับของตัวชาวเขาเอง อันเป็นผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องยั่งยืน อันนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในที่สุด ในกระบวนการจัดทำแผน ข้อมูล และเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะมีบทบาทในการนำมาใช้ ในกระบวนการการวางแผนโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูล

ระบบข้อมูล และเครื่องชี้วัด นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทุกระดับ โดยข้อมูลที่นำมาใช้ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา ข้อมูลด้านสวัสดิการสังคมของครัวเรือน (สสค.) นโยบาย แผนงานเดิม ประสบการณ์เดิม สำมะโนปัญหา ตัวชี้วัด และข้อมูลพื้นฐานสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนที่ 1 แล้ว ต่อมาก็นำข้อมูลที่ได้นำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีกลุ่มบุคคลเป้าหมายในทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอาจนำวิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยประกอบในการพิจารณาร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำให้ได้ทราบถึงปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น ๆ

แนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถจัดหมวดหมู่และจัดลำดับความสำคัญ กล่าวคือ

1) ปัญหาและความต้องการ ตลอดจนความจำเป็นที่บุคคลในชุมชนนั้น สามารถแก้ไขหรือตอบสนองด้วยตนเองได้ การกำหนดแผนงานโครงการช่วยเหลือจะเป็นแผนงานที่ไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก

2) สำหรับปัญหาความต้องการ หรือความจำเป็นที่ต้องการความช่วยเหลือ ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การกำหนดแนวทางแก้ไข ก็จะเป็นแผนงานโครงการ ที่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน ทั้งในด้านวิชาการ วัสดุ อุปกรณ์ และการสนับสนุนอื่น ๆ จากหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของเอกชนแล้วแต่กรณี

ข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ข้อมูลจปฐ.ชาวเขา ข้อมูล สสค. ข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ และดัชนีชี้วัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นโยบาย การสำมะโนปัญหา แผนงานเดิมและอื่น ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญ โดยเฉพาะขั้นตอนการค้นหาปัญหาของชุมชน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว โดยนำไปเปรียบเทียบตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น แล้วจึงดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน หมู่บ้าน กลุ่มบ้าน แล้วกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา วางแผนงานโครงการต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ร่างแผนปฏิบัติงาน

หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบแล้ว ในขั้นตอนที่ 2 ทำให้สามารถกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งความต้องการหรือความจำเป็นที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือ ก็นำไปบรรจุในร่างแผนงานโครงการ ตามแนววิธีปฏิบัติของกองสงเคราะห์

ชาวเขา ซึ่งในร่างแผนงานโครงการจะมีรายละเอียดประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ยุทธวิธี วิธีการ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาปฏิบัติงาน ผู้รับผิดชอบ สถานที่/บุคคลเป้าหมาย แหล่งงบประมาณค่าใช้จ่าย และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาร่างแผนงานโครงการฯ ซึ่งเป็นข้อมูลแผนงานประจำปี โดยกองส่งเสริมการค้าชาวเขา และสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการค้าชาวเขา ทั้ง 14 ศูนย์ โดยผู้อำนวยการกองส่งเสริมการค้าชาวเขา หัวหน้าสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จ.เชียงใหม่ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการค้าชาวเขา ทั้ง 14 ศูนย์ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประชุมพิจารณาร่างแผนงานโครงการ ที่ได้จัดทำขึ้นในขั้นตอนที่ 3 โดยพิจารณาความเป็นไปได้แต่ละแผนงานโครงการ ความสอดคล้องกับนโยบาย ศักยภาพของการนำเอาแผนงานโครงการ ไปปฏิบัติ รวมถึงงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ที่สนับสนุน ช่วงกำหนดเวลา บุคคลเป้าหมาย สถานที่ปฏิบัติหรือพื้นที่ดำเนินการ วิธีการดำเนินการ การจัดการประสานงาน บุคลากร และเงื่อนไขข้อจำกัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการที่สุดจะได้แผนปฏิบัติงานประจำปี ที่ถือว่าผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้บริหารงาน และก่อนนำแผนงานโครงการไปปฏิบัติ จะให้โอกาสผู้ปฏิบัติได้มีกรทบทวนแผนปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจในวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน กิจกรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาด และข้อบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ขั้นตอนที่ 5 การปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เกี่ยวข้องที่ระบุในแผนงานโครงการ นำไปปฏิบัติตลอดจน การปรับปรุงแก้ไข ปรับแผนงาน ซึ่งอยู่ระหว่างการปฏิบัติ ให้ดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับทรัพยากรที่กำหนด ตรงตามช่วงเวลาและระเบียบปฏิบัติของทางราชการ และหน่วยงานในสังกัดกองส่งเสริมการค้าชาวเขา โดยการนำแผนงานโครงการไปปฏิบัติ จะอยู่บนพื้นฐานสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก (ร่วมปฏิบัติ) โดยที่เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ประสาน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงาน หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ร่วมกับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามและนิเทศ

ในช่วงระหว่างการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการกิจกรรม จะมีการติดตามนิเทศให้คำแนะนำ โดยมีการระบุผู้ติดตาม และนิเทศอย่างชัดเจน โดยจะมีการติดตามและนิเทศอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนงานโครงการ

การ/กิจกรรม และทราบความก้าวหน้า และหากมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถให้คำแนะนำแก้ไขได้ทันเหตุการณ์ เพื่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 7 การรายงาน

การจัดทำรายงาน โดยมีการทำรายงานเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้บริหาร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นลักษณะรายงานประจำเดือน รายงานประจำงวด รายงานประจำปี หรือสรุปผลงานหลังจากแผนงาน/โครงการ และกิจกรรมดำเนินการแล้วเสร็จ โดยแล้วแต่ผู้เกี่ยวข้องทำข้อตกลงกันก่อนของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม และการประเมินผลแผนงาน/โครงการ จะมีลักษณะเป็นการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนเป้าหมายผู้ร่วมปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ (ร่วมประเมิน) แผนงาน/โครงการ เพื่อทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ข้อบกพร่องต่าง ๆ และข้อคิดต่าง ๆ เพื่อทราบหรือเป็นบทเรียนสำหรับนำไปปฏิบัติในแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

บทที่ 5

คุณภาพชีวิตและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง

ในบทนี้ ผู้ศึกษาเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขา และชุมชนบนพื้นที่สูง โดยอาศัยเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ โดยจำแนกเป็นแต่ละชุดของเครื่องชี้วัด โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์โดยอาศัย เครื่องชี้วัดหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ในประเทศไทย โดยหน่วยการวิเคราะห์ วิเคราะห์ระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยจำแนกระดับการพัฒนาชุมชนเป็น 3 ระดับ คือ 1) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับหนึ่ง 2) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับสอง 3) หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับสาม ตามกรอบของตัวชี้วัด 10 หมวด 59 ตัวชี้วัด

ส่วนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ โดยอาศัยเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา (จปฐ.ชาวเขา) โดยหน่วยการวิเคราะห์เป็นระดับครัวเรือน โดยการวิเคราะห์เป็นการศึกษาผลการวัดซึ่ง วัดโดยกำหนดเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐาน เป็นร้อยละ ตามค่าดัชนีชี้วัดที่มีการจำแนกเป็น 8 หมวด 31 ตัวชี้วัด

โดยการวิเคราะห์เพื่อชี้วัดลักษณะการพัฒนา ที่ผ่านมา เพื่อทราบถึงความก้าวหน้า และการมีคุณภาพชีวิต ขึ้นพื้นฐานของชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ในแต่ละด้าน เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่หมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

5.1 คุณภาพชีวิตและสังคมในระดับหมู่บ้าน

จากบทที่ 2 และ บทที่ 3 ได้กล่าวถึงแนวคิด หลักการเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม และการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาแล้วนั้น จะเห็นว่าชาวเขาเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาด้านการเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านคุณภาพชีวิต และปัญหาอื่น ๆ ที่ต้องการการดูแลจากรัฐเป็นกรณีพิเศษ

การเข้าไปดำเนินการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ที่มีจำนวนประชากรครอบคลุมพื้นที่ 20 จังหวัด งบประมาณที่เข้าไปดำเนินการพัฒนานั้น ในแต่ละปีจะได้รับงบประมาณในจำนวนจำกัด ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ครอบคลุมได้ทั้งหมด จึงมีความจำเป็นที่ต้องค้นหาพื้นที่เป้าหมาย และปัญหาที่มีความเร่งด่วน เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามลักษณะความรุนแรงของปัญหา จากผลการดำเนินงานโดยอาศัย เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขา และชุมชนบนพื้นที่สูง ผู้ศึกษา ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์โดยอาศัยผลข้อมูลผลการสำรวจข้อมูล

พื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ปี พ.ศ. 2539 และอาศัยเครื่องชี้วัด ซึ่งการสำรวจครอบคลุมพื้นที่ 17 จังหวัด 84 อำเภอ จำนวน 1,365 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน สามารถจำแนกระดับการพัฒนาและความรุนแรงของปัญหา จำแนกตามตัวชี้วัดนี้ได้ดังนี้

ดัชนีชี้วัด	ระดับ 3 คะแนน		ระดับ 2 คะแนน		ระดับ 1 คะแนน	
	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ
หมวด 1 การตั้งถิ่นฐาน						
1. การจัดตั้ง	900	69.88	388	30.12	-	-
2. ที่ตั้ง	282	25.57	813	74.25	-	-
3. ระยะเวลาการตั้ง	1,163	93.19	72	5.77	13	1.04
4. ขนาดของหมู่บ้าน	350	30.54	413	36.04	383	33.42
5. สภาพความคงทนของบ้าน	694	56.19	271	21.94	270	21.87
หมวด 2 การเมืองการปกครอง						
6. ได้รับสัญชาติไทย	826	67.87	105	8.63	283	23.50
7. การมีทร.14	861	71.33	126	10.44	220	18.23
8. กรรมการ	-	-	801	64.75	436	35.25
หมวด 3 สภาพพื้นฐาน						
9. ไฟฟ้า	481	37.48	212	16.52	590	45.99
10. การคมนาคม	Na	Na	Na	Na	Na	Na
11. การเข้าส้วตวีใช้งาน	-	-	1,324	97.50	34	2.50
12. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	175	13.76	573	45.05	524	41.19
13. สิทธิในที่ดิน	46	11.79	26	6.67	318	81.54
หมวด 4 แหล่งน้ำ						
14. น้ำดื่ม	1,017	88.36	51	4.43	83	7.21
15. น้ำใช้	1,131	91.95	51	4.15	48	3.90
16. น้ำเพื่อการเกษตร	617	99.20	-	-	5	0.80
หมวด 5 ผลผลิตรายได้และการมีงานทำ						
17. ผลผลิตการทำนา	288	33.76	344	40.33	221	25.91
18. ผลผลิตการทำไร่	Na	Na	Na	Na	Na	Na
19. ข้าวไม่เพียงพอบริโภค	347	57.93	88	14.69	164	27.38
20. รายได้	996	78.74	185	14.62	84	6.64
21. ทำงานนอกหมู่บ้าน	1,297	99.39	-	-	8	0.61
22. การรวมตัวของเกษตรกร	223	16.42	116	8.54	1,019	75.04

ดัชนีชี้วัด	ระดับ 3 คะแนน		ระดับ 2 คะแนน		ระดับ 1 คะแนน	
	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ
23. แหล่งสินค้าเชื้อ	192	22.46	332	38.83	331	38.71
24. อัตราค่าจ้าง	669	77.70	118	13.70	74	8.60
25. การประกอบอาชีพ	Na	Na	Na	Na	Na	Na
26. ฟ่านาหรือเกษตรฤดูแล้ง	84	52.17	30	18.63	47	29.20
หมวด 6 สุขภาพอนามัย						
27. บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน	62	4.74	926	70.80	320	24.46
28. บริการสาธารณสุข	681	53.88	313	24.76	270	21.36
29. การใช้ส้วม	668	58.75	212	18.65	257	22.80
30. สุขภาพอนามัย	668	58.75	212	18.65	257	22.80
31. การรักษาพยาบาล	190	14.50	50	3.81	1,070	81.69
32. น้ำหนักเด็กแรกเกิด	616	76.24	78	9.65	114	14.11
33. แรกเกิด-5ปีขาดสารอาหาร	-	-	1,056	77.76	302	22.24
34. อนามัยหญิงมีครรภ์	-	-	1,063	100	-	-
35. การระวังรักษาอนามัยเด็ก	Na	Na	Na	Na	Na	Na
36. วางแผนครอบครัว	743	62.84	119	10.07	320	27.07
หมวด 7 ความรู้การศึกษาวัยฉกรรจ์						
37. พูดภาษาไทยไม่ได้	484	61.66	158	20.13	143	18.21
38. ระดับการศึกษา	-	-	176	51.16	168	48.84
39. การศึกษาภาคบังคับ	484	41.47	312	26.74	371	31.79
40. อัตราการเรียนต่อ	333	38.14	323	37.00	217	24.86
41. สถานที่ให้ความรู้	452	43.09	32	3.05	565	53.86
42. สถานที่ให้บริการข่าวสาร	80	5.90	626	46.13	651	47.97
43. ความรู้ด้านคุณภาพชีวิต	156	11.97	490	37.61	657	50.42
44. กิจกรรมทางศาสนา	103	7.59	493	36.30	762	56.11
45. การเผยแพร่ศาสนา	55	4.06	83	6.12	1,218	89.82
หมวด 8 ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม						
46. การปลูกป่า	-	-	482	36.05	855	63.95
47. การอนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูก	185	14.08	79	6.01	1,050	79.91
48. องค์การด้านการอนุรักษ์	263	19.37	65	4.78	1,030	75.85
หมวด 9 ปัญหาสุขภาพจิต						
49. การปลูกฝิ่น	1,304	96.02	13	0.96	41	3.02
50. การเสพยาเสพติด	1,050	77.32	223	16.42	85	6.26

ดัชนีชี้วัด	ระดับ 3 คะแนน		ระดับ 2 คะแนน		ระดับ 1 คะแนน	
	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ	หมู่บ้าน	ร้อยละ
51.การบำบัด หมวด 10 ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม	-	-	39	8.78	405	91.22
52.ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล	-	-	784	58.47	564	41.53
53.คนพิการไม่ได้รับการดูแล	-	-	544	40.06	814	59.94
54.เด็กกำพร้าไม่ได้รับการดูแล	-	-	279	20.54	1,079	79.46
55.เด็กถูกทอดทิ้ง	-	-	57	4.20	1,301	95.80
56.ครอบครัวยากไร้	-	-	586	43.18	771	56.82
57.การค้าประเวณี	995	85.19	-	-	166	14.81
58.หญิงทำงานสถานบริการ	-	-	1,337	98.45	21	1.55
59.เอดส์	351	94.10	21	5.63	1	0.27

หมายเหตุ Na หมายถึง ไม่มีข้อมูลหรือไม่สามารถประมวลผลค่าดัชนีชี้วัดได้

จากตารางข้างบนนี้ จากค่าดัชนีชี้วัด สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ระดับการพัฒนาซึ่งไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ของชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ตามข้อมูลในพื้นที่สำรวจ สามารถบอกได้ว่า จากปัญหาตามที่กล่าวแล้วในบทที่ 3 ปัญหาการพัฒนาบนพื้นที่สูง จากผลการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ และบอกถึงระดับการพัฒนาได้ดังนี้

1. ด้านการเมืองการปกครอง

- 1) ปัญหาการขาดการจัดตั้งฐานถาวรให้ถูกต้องตามกฎหมายยังกระทำไม่ได้จำกัด จากข้อมูลการจัดตั้งถิ่นฐาน ในดัชนีหมวดการจัดตั้งถิ่นฐาน หมู่บ้านส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ 3 คะแนน แต่ปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดินทำกิน ยังอยู่ในระดับ 1 คะแนน เป็นส่วนใหญ่
- 2) ปัญหาการกำหนดสถานภาพบุคคลตามกฎหมายของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย จากค่าดัชนีชี้วัด หมวด 2 การเมืองการปกครอง แสดงการได้รับสัญชาติไทย และการมีทร.14 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 3 คะแนน หรืออยู่ในเกณฑ์ก้าวหน้า
- 3) ปัญหาการพัฒนาและสงเคราะห์ยังไม่ทั่วถึง จากดัชนีชี้วัดหมวด 6 สุขภาพอนามัย จะตกอยู่ในระดับ 3 คะแนน หรือก้าวหน้าเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังคงตกเกณฑ์ ในด้านการรักษาพยาบาลเป็นส่วนใหญ่
- 4) ปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน พบว่า การออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน จะได้คะแนนระดับ 3 คือไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตกระดับ 3 คะแนน มากถึง ร้อยละ 99.39 ของหมู่บ้านในพื้นที่สำรวจ

2. ด้านเศรษฐกิจและสังคม

- 1) ปัญหาความยากจน จากตัวชี้วัดด้านรายได้ หมู่บ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.74 มีคะแนนอยู่ในระดับ 3 หรือระดับก้าวหน้า ซึ่งผ่านเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำ แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องผลผลิต และการมีข้าวไม่เพียงพอบริโภคตลอดปีอยู่
- 2) ปัญหาสาธารณสุข ในดัชนีหมวดสุขภาพอนามัย พบว่าการบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน ยังอยู่ในระดับ 2 คะแนน เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.80 ด้านบริการสาธารณสุข การใช้ส้วม สุขภาพอนามัย โดยอัตราหมู่บ้านมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ในระดับ 3 คะแนน หรือระดับก้าวหน้า ส่วนการรักษาพยาบาล ร้อยละ 81.69 อยู่ในระดับล่าช้า ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขต่อไป และการวางแผนครอบครัว ร้อยละ 62.84 อยู่ในระดับ 3 คะแนนหรือก้าวหน้า
- 3) ปัญหาผู้ป่วยเอดส์ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านร้อยละ 94.10 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในระดับก้าวหน้า หรือ 3 คะแนน
- 4) ปัญหาด้านโภชนาการ ในเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ผลการศึกษาร้อยละ 77.76 อยู่ในระดับปานกลาง หรือระดับ 2 คะแนน
- 5) ปัญหายาเสพติด การปลูกฝิ่นและการเสพยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.02 และ 77.32 การปลูกฝิ่นและการเสพยาเสพติด อยู่ในระดับก้าวหน้า หรือ 3 คะแนน สำหรับการบำบัด หมู่บ้านส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับล่าช้า คือร้อยละ 91.22
- 6) ปัญหาด้านการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้าน ร้อยละ 51.16 อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาในระดับภาคบังคับของหมู่บ้าน ร้อยละ 41.47 อยู่ในระดับก้าวหน้า และร้อยละ 31.79 ยังล่าช้า
- 7) การได้รับความรู้ด้านคุณภาพชีวิต จำนวนหมู่บ้าน ร้อยละ 50.42 ยังอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1) การปลูกป่า ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านส่วนมากร้อยละ 63.95 ยังอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า ร้อยละ 36.03 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
- 2) การอนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูก ผลการศึกษา พบว่า หมู่บ้านส่วนมาก ร้อยละ 79.91 ยังอยู่ในระดับล่าช้า และด้านองค์การด้านการอนุรักษ์ ในชุมชน พบว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 75.85 ยังอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า

4. ด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

- 1) ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ผลการศึกษา พบว่าร้อยละ 58.47 ของหมู่บ้าน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

- 2) คนพิการไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 59.94 ยังอยู่ในเกณฑ์ล่าช้า
- 3) เด็กกำพร้าไม่ได้รับการดูแล ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 79.46 อยู่ในเกณฑ์ล่าช้า
- 4) การค้าประเวณี ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 85.19 อยู่ในเกณฑ์ก้าวหน้า

จากผลการศึกษา อาจกล่าวโดยสรุป ได้ว่า ด้านการตั้งถิ่นฐาน หมู่บ้านส่วนใหญ่ จะอยู่ในเกณฑ์ก้าวหน้า ด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับก้าวหน้า สภาพพื้นฐาน ก่อนไปทางล่าช้า และปานกลาง ด้านแหล่งน้ำ น้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร อยู่ในระดับก้าวหน้า ด้านผลผลิตรายได้และการมีงานทำส่วนมากอยู่ในระดับก้าวหน้า ด้านสุขภาพอนามัย ส่วนมากอยู่ในระดับก้าวหน้า ด้านยาเสพติด อยู่ในระดับก้าวหน้า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ยังอยู่ในระดับล่าช้า และด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคม อยู่ในระดับล่าช้า

5.2 คุณภาพชีวิตและสังคมระดับครัวเรือน

จากบทที่ 4 เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขา (จปฐ.ของครัวเรือนชาวเขา) ซึ่งมีตัวชี้วัด จำนวน 8 หมวด 31 ตัวชี้วัด โดยหน่วยการวิเคราะห์ เป็นระดับครัวเรือน โดยจากการศึกษา อาศัยแบบสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา ปี 2542 โดยขั้นตอน และแบบสำรวจข้อมูล ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 ผลการศึกษาจากการสำรวจในพื้นที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 14 ศูนย์ จำนวน 1,177 หมู่บ้าน 233 ตำบล 94 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ ในพื้นที่ 17 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง ลำพูน กาญจนบุรี ราชบุรี อุทัยธานี เพชรบูรณ์ เลย เชียงราย เชียงใหม่ กำแพงเพชร แม่ฮ่องสอน แพร่ พิจิตร สุโขทัย ตาก และน่าน โดยผลการศึกษา ตามเครื่องชี้วัดมีรายละเอียดดังนี้

หมวดที่ 1 ประชาชนได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย

- 1) สมาชิกในครัวเรือนได้รับสัญชาติไทยทุกคน เป้าหมาย ร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	132,111 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	116,219 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 88
- ไม่ผ่านเกณฑ์	15,892 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12
- 2) สมาชิกในครัวเรือนได้รับสิทธิเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย เป้าหมายร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	131,704 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	116,219 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 88
- ไม่ผ่านเกณฑ์	15,892 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12

หมวดที่ 2 ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมไม่โยกย้าย

- 3) ครั้วเรือนที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวรสามารถอยู่อาศัยต่อไปได้อีก 5 ปี
เป้าหมาย ร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	131,544 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	110,350 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 84
- ไม่ผ่านเกณฑ์	21,194 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16

- 4) ครั้วเรือนมีและใช้สัมฤทธิกรรมสิทธิ์จากสภาตำบล เป้าหมาย ร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	131,019 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	109,701 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 84
- ไม่ผ่านเกณฑ์	21,318 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16

- 5) ครั้วเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มเพียงพอตลอดปี (5 ลิตรต่อคนต่อวัน) เป้า
หมายร้อยละ 95

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	130,718 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	113,560 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 87
- ไม่ผ่านเกณฑ์	17,158 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 13

- 6) ครั้วเรือนไม่มีสมาชิกโยกย้ายเข้าหรือออก เป้าหมายร้อยละ 95

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	136,728 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	126,756 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 93
- ไม่ผ่านเกณฑ์	9,972 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7

หมวดที่ 3 ประชาชนได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย

- 7) ครั้วเรือนมีข้าวเพียงพอสำหรับบริโภคตลอดปี เป้าหมายร้อยละ 90

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	136,729 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	101,852 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 74
- ไม่ผ่านเกณฑ์	34,877 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 26

- 8) หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารอย่างเพียงพอ ซึ่งมีผลทำให้เด็กแรกเกิดมีน้ำ
หนักตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป เป้าหมายร้อยละ 70

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	9,704 คน
- ผ่านเกณฑ์	7,492 คน คิดเป็นร้อยละ 77
- ไม่ผ่านเกณฑ์	2,212 คน คิดเป็นร้อยละ 23

- 9) เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้รับการเฝ้าระวังทางโภชนาการและไม่ขาดสาร
อาหารในระดับที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป้าหมายไม่เกินร้อยละ 10,1,0

จำนวนที่สำรวจทั้งหมด	31,203 คน
- ผ่านเกณฑ์	25,034 คน คิดเป็นร้อยละ 80

- ไม่ผ่านเกณฑ์

- 1) ระดับ 1 จำนวน 5,269 คน คิดเป็นร้อยละ 17
- 2) ระดับ 2 จำนวน 599 คน คิดเป็นร้อยละ 2
- 3) ระดับ 3 จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 1

10) เด็กอายุ 6-14 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วนตามความต้องการของร่างกาย เป้าหมาย ร้อยละ 90

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	78,363 คน
- ผ่านเกณฑ์	70,729 คน คิดเป็นร้อยละ 90
- ไม่ผ่านเกณฑ์	7,634 คน คิดเป็นร้อยละ 10

หมวดที่ 4 ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ

11) ครัวเรือนมีที่ดินทำกินเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพโดยไม่ต้องเช่ายืม เป้าหมาย ร้อยละ 70

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	123,404 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	101,955 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 83
- ไม่ผ่านเกณฑ์	21,449 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17

12) ครัวเรือนมีเงินทุนประกอบอาชีพเพียงพอ โดยไม่ต้องกู้ยืมมาลงทุน เป้าหมายร้อยละ 70

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	120,920 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	85,888 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 71
- ไม่ผ่านเกณฑ์	35,032 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29

13) ครัวเรือนมีรายได้ และ/หรือ ผลผลิตพอกินพอใช้โดยไม่ต้องกู้ยืมมากินมาใช้ เป้าหมายร้อยละ 70

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	114,306 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	76,105 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67
- ไม่ผ่านเกณฑ์	38,200 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 33

14) ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพ และมีรายได้เฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่าคนละ 15,000 บาทต่อปี เป้าหมายร้อยละ 70

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	126,681 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	81,175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64
- ไม่ผ่านเกณฑ์	45,506 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36

หมวดที่ 5 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางการศึกษา

- 15) คนในครัวเรือนอายุ 14-50 ปี พูด ฟังภาษาไทยได้ เป้าหมายร้อยละ 85
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	208,101 คน
- ผ่านเกณฑ์	179,869 คน คิดเป็นร้อยละ 86
- ไม่ผ่านเกณฑ์	28,255 คน คิดเป็นร้อยละ 14
- 16) คนในครัวเรือนอายุ 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้ เป้าหมายร้อยละ 70
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	219,443 คน
- ผ่านเกณฑ์	143,263 คน คิดเป็นร้อยละ 65
- ไม่ผ่านเกณฑ์	76,180 คน คิดเป็นร้อยละ 35
- 17) เด็กอายุ 3-6 ปี ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง เป้าหมายร้อยละ 60
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	38,876 คน
- ผ่านเกณฑ์	31,408 คน คิดเป็นร้อยละ 81
- ไม่ผ่านเกณฑ์	7,468 คน คิดเป็นร้อยละ 19
- 18) เด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ เป้าหมายร้อยละ 80
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	52,428 คน
- ผ่านเกณฑ์	44,402 คน คิดเป็นร้อยละ 85
- ไม่ผ่านเกณฑ์	8,026 คน คิดเป็นร้อยละ 15
- 19) เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า เป้าหมายร้อยละ 60
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	28,770 คน
- ผ่านเกณฑ์	21,563 คน คิดเป็นร้อยละ 75
- ไม่ผ่านเกณฑ์	7,207 คน คิดเป็นร้อยละ 25

หมวดที่ 6 ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสาธารณสุข

- 20) ครัวเรือนมีอาสาสมัครประจำบ้านหรือสามารถไปใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เป้าหมาย ร้อยละ 80
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	126,769 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	15,730 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 91
- ไม่ผ่านเกณฑ์	11,039 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9
- 21) ครัวเรือนสามารถใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุข หรือสถานอนามัยโรงพยาบาล เมื่อมีสมาชิกในครัวเรือนมีอาการเจ็บป่วยมาก เป้าหมายร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	131,488 ครัวเรือน
- ผ่านเกณฑ์	124,681 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95
- ไม่ผ่านเกณฑ์	6,807 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5
- 22) หญิงตั้งครรภ์ ได้รับการดูแลก่อนคลอดโดยมีการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนครบตามกำหนด เป้าหมายร้อยละ 70
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	7,495 คน
- ผ่านเกณฑ์	6,460 คน คิดเป็นร้อยละ 86
- ไม่ผ่านเกณฑ์	1,035 คน คิดเป็นร้อยละ 14
- 23) หญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝากคลอดและดูแลหลังคลอดจากแพทย์หรือพยาบาล หรือผดุงครรภ์โบราณที่อบรมแล้ว เป้าหมายร้อยละ 70
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	7,894 คน
- ผ่านเกณฑ์	6,826 คน คิดเป็นร้อยละ 86
- ไม่ผ่านเกณฑ์	1,068 คน คิดเป็นร้อยละ 14
- 24) เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด ตับอักเสบนิดบี ครอบคลุมเกณฑ์ เป้าหมายร้อยละ 80
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	8,688 คน
- ผ่านเกณฑ์	7,865 คน คิดเป็นร้อยละ 91
- ไม่ผ่านเกณฑ์	825 คน คิดเป็นร้อยละ 9
- 25) เด็กวัยประถมศึกษาได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค วัณโรค คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก หัด และหัดเยอรมัน เป้าหมายร้อยละ 80
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	24,571 คน
- ผ่านเกณฑ์	23,260 คน คิดเป็นร้อยละ 95
- ไม่ผ่านเกณฑ์	1,311 คน คิดเป็นร้อยละ 5
- 26) คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15 – 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด เป้าหมายร้อยละ 70
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	59,748 คู่
- ผ่านเกณฑ์	45,968 คู่ คิดเป็นร้อยละ 77
- ไม่ผ่านเกณฑ์	13,790 คู่ คิดเป็นร้อยละ 23
- 27) คู่สมรสมีลูกไม่เกิน 3 คน เป้าหมายร้อยละ 70
จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	64,099 คู่
- ผ่านเกณฑ์	44,862 คู่ คิดเป็นร้อยละ 70
- ไม่ผ่านเกณฑ์	19,194 คู่ คิดเป็นร้อยละ 30

หมวดที่ 7 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง

28) ครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 กลุ่ม เป้าหมาย ร้อยละ 60

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	130,189 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	109,869 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 84
- ไม่ผ่านเกณฑ์	20,982 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 16

29) ครั้วเรือนได้เข้าร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ และกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ เป้าหมายร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	130,933 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	122,718 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 94
- ไม่ผ่านเกณฑ์	8,215 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6

30) ครั้วเรือนยังคงรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม เป้าหมาย ร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	136,715 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	130,754 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 96
- ไม่ผ่านเกณฑ์	5,961 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 4

หมวดที่ 8 ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

31) ครั้วเรือนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เป้าหมายร้อยละ 80

จำนวน ที่สำรวจทั้งหมด	136,777 ครั้วเรือน
- ผ่านเกณฑ์	128,614 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 94
- ไม่ผ่านเกณฑ์	8,163 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 6

จากผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐานของครั้วเรือนชาวเขา (จปฐ.ชาวเขา) พบว่า ส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาได้ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยผ่านเกณฑ์ตามเครื่องชี้วัด จำนวน 25 ข้อ และไม่ผ่าน จำนวน 6 ข้อ โดยข้อที่ยังต้องแก้ไขได้แก่ดัชนีชี้วัดตัวที่ 5, 6, 7, 13, 14 และ 16 และเมื่อคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ พบว่าคุณภาพชีวิตและสังคมตามเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครั้วเรือนชาวเขา ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80.65

จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของ ชาวเขาและบุคคลบนพื้นที่สูง ทั้ง 2 เครื่องชี้วัด ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา โดยเครื่องชี้วัดตัวแรก เป็นเครื่องชี้วัดในระดับชุมชน เพื่อการวัดระดับการพัฒนาของชุมชนหรือหมู่บ้าน เปรียบเทียบระดับการพัฒนาตามตัวชี้วัดของหมู่บ้านหรือชุมชนเป้าหมาย ลักษณะผลที่ได้ เป็นการแสดงค่าดัชนีชี้วัดได้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และภาพรวมในระดับประเทศ (20 จังหวัด) ส่วนลักษณะการแสดง เป็นการ

แสดงค่าดัชนีชี้วัด โดยแสดงตามตัวดัชนีวัดจำแนกตามตัวดัชนีทั้ง 59 ตัวชี้วัด และแสดงค่าดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านว่าจัดอยู่ในระดับใด (ก้าวหน้า, ปานกลาง, ล้าหลัง) โดยข้อมูลที่ได้เหล่านี้ จะบอกถึงความรุนแรงของปัญหา (มาก, ปานกลาง, น้อย) สามารถบอกพื้นที่เป้าหมายของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยทราบลำดับความรุนแรงของปัญหาว่าหมู่บ้านไหนควรได้รับการแก้ไขปัญหาก่อนหลัง โดยเฉพาะในสภาพที่งบประมาณจำกัด ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยกำหนดพื้นที่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี และเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์เป็นอย่างมาก ต่อผู้ปฏิบัติงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปประกอบการพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการ/กิจกรรม และจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา เป็นเครื่องมืออีกตัวหนึ่งที่ใช้วัดการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานการพัฒนาและสงเคราะห์ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และจากการศึกษา ในกระบวนการจัดเก็บ และประมวลผลข้อมูล เป็นประโยชน์ต่อประชากรเป้าหมายโดยตรง โดยประชากรเป้าหมายจะมีส่วนร่วมในการจัดเก็บ ประมวลผล และนำผลที่ได้เป็นข้อมูลของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และเป็นการเรียนรู้ปัญหา ร่วมกันของชาวเขาประชากรเป้าหมาย และทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผล

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง เป็นการพัฒนาเครื่องชี้วัดภายใต้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และเป็นการสนองต่อมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2531 และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2540 แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมและควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2540-2544 และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 80 วรรคสอง ระบุว่า "รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้" โดยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ส่วนที่ 2 บทที่ 6 ระบุว่า "ชาวเขาเป็นกลุ่มคนไทยต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม" ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยจะต้องเสริมสร้างโอกาสให้ได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองและได้รับบริการทุกส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ได้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ โดยมีเครื่องชี้วัดที่สำคัญหลัก ๆ คือ เครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาหมู่บ้านชาวเขา เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา และเครื่องชี้วัดความเหมาะสมตามโครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวมาสุกในระบบงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา

ข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศที่ได้ จากการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ยังเป็นสารสนเทศที่ตอบสนองต่อการบริหารงาน ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ในแต่ละระดับ โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการวางแผนงาน โครงการ กิจกรรม โดยใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการประกอบการพิจารณาจัดทำแผนงานประจำปี ตั้งแต่ระดับพื้นที่โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายมีส่วนร่วม หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เขตพื้นที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เป็นลำดับ ๆ ไป ตามกระบวนการจัดทำแผนงาน ซึ่งข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้ จำแนกรายละเอียดเป็นระดับ ๆ ไป ตั้งแต่ระดับครัวเรือนหมู่บ้าน หน่วยฯ เขตพื้นที่ฯ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด และภาพรวมทั้งหมด ตามลำดับ ตามลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร และยังเป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อการติดตามรายงานผลการดำเนินงาน และประเมินผลถึงระดับการพัฒนา ของหน่วยงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาทุกระดับ และยังเป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา แก่องค์กรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

และเพื่อเป็นเครื่องชี้วัดถึงการบรรลุเป้าหมายหลักตามภารกิจในการดำเนินงานพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขา กล่าวคือ 1) เป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาระบบการวางแผน การติดตาม
ประเมินผลการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) เพื่อเป็น
ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาระบบและให้คำแนะนำด้านวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนา
และสงเคราะห์ชาวเขา เพื่อการบรรลุเป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิตชาวเขาให้มีความเป็น
อยู่เทียบเท่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน 3) เป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารงานพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขาของผู้บริหาร 4) เป็นแหล่งกลางข้อมูล และเป็นข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ ประชา
สัมพันธ์ แก่กลุ่มคนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขา อันเป็นผลให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

ผลการศึกษาการดำเนินการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาว
เขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งพัฒนาภายใต้
โครงการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ผลการศึกษาพบว่า
ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ในการพัฒนาและนำใช้เครื่องชี้วัด จากการศึกษาในกระบวนการ
และขั้นตอนการดำเนินงานพบว่า ตั้งแต่ประชากรกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่ในทุกระดับ มี
ส่วนร่วมในกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนา และการนำใช้ร่วมกัน กล่าวคือในระดับประชากร
เป้าหมาย กรณีของเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชาวเขา ชาวบ้านเป็นผู้มีส่วน
ร่วม ตั้งแต่การสำรวจ จัดเก็บข้อมูลลงแบบสำรวจ การประมวลผล (แจกนับ คัดอัตราส่วนร้อยละ)
และการวิเคราะห์ข้อมูล (การเทียบเป้าหมายการผ่านเกณฑ์) มีการเรียนรู้ร่วมกัน รับรู้รับ
ทราบปัญหาของชุมชน และยังใช้เป็นข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ ในการ
พิจารณาจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม ในระดับชุมชน ตามกระบวนการจัดทำแผน จนได้
แผนงานโครงการ และร่วมปฏิบัติและดำเนินการตามแผน ร่วมติดตามประเมินผล โดยอาศัย
เครื่องชี้วัด เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเปรียบเทียบการผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน และเกณฑ์
อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนาเครื่องชี้วัดในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์
ชาวเขา จากการศึกษาพบว่า มีองค์กรเครือข่ายที่ครอบคลุมทั้ง 18 จังหวัด ในศูนย์พัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขา ประจำจังหวัดทั้ง 14 ศูนย์ โดยการจัดองค์กร มีกองสงเคราะห์ชาวเขา โดย
งานข้อมูล ฝ่ายแผนงานและโครงการ สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง
จ. เชียงใหม่ โดยฝ่ายข้อมูล และศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยงานข้อมูล ฝ่ายแผนงาน
และโครงการ โดยแต่ละศูนย์ มีเจ้าหน้าที่ระดับสนาม นำไปใช้ในระดับพื้นที่กับประชากรเป่า
หมาย โดยเจ้าหน้าที่หัวหน้าเขตพื้นที่ฯ หัวหน้าหน่วยฯ ร่วมดำเนินการกับประชากรเป้าหมาย
จึงนับว่า การจัดองค์กรการดำเนินการเป็นไปอย่างมีระบบ ครอบคลุมพื้นที่ในการดำเนินการ มี
ระบบการติดตาม ประเมินผล และนิเทศให้คำแนะนำอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และการประมวล
วิเคราะห์ผลดัชนีชี้วัด เพื่อวัดระดับการพัฒนาทั้งระดับหมู่บ้าน ครัวเรือน มีส่วนตั้งแต่ระดับพื้นที่

การจัดทำรายงานในระดับศูนย์ โดยงานข้อมูลศูนย์ ระดับภาพรวมโดยสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จ.เชียงใหม่ และมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดี และสารสนเทศที่ได้ เป็นสารสนเทศที่มีคุณภาพ ความถูกต้อง น่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิง และเป็นที่ยอมรับและใช้เป็นข้อมูลข่าวสารด้านการชีวิตคุณภาพชีวิต และสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง โดยถือเป็นข้อมูลกลางชาวเขาของประเทศไทย เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงนับว่าเป็นระบบที่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และบรรลุการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรบนพื้นที่สูงอย่างดียิ่ง

6.2 ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาและนำใช้เครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ครอบคลุมพื้นที่การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 14 ศูนย์ ของกองสงเคราะห์ชาวเขา แต่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ จากข้อมูลจำนวนหมู่บ้านในความรับผิดชอบหมู่บ้านชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ มีจำนวน 3,746 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนหมู่บ้านที่กรมประชาสงเคราะห์เข้าไปดำเนินการ จำนวน 1,838 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 49 ของหมู่บ้านทั้งหมด เพื่อการครอบคลุมกลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูงทั้งหมด ควรนำรูปแบบที่ใช้อยู่ขยายให้ครอบคลุมประชากรเป้าหมายทั้งหมด

2. เครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล ในบางเครื่องชีวิต เช่นเครื่องชีวิตข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ในการพัฒนาครั้งแรกได้รับการออกแบบการประมวลผลด้วย โปรแกรมปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เป็นการเฉพาะที่พัฒนาขึ้นโดย สถาบันประมวลผลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2537 แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุง แบบสำรวจ และเกณฑ์การวัด ในบางหมวด บางตัวชีวิต ทำให้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นดังกล่าวไม่สามารถใช้เพื่อการประมวลผลได้ ประกอบกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่เปลี่ยนไปการประมวลผลต่าง ด้วยคอมพิวเตอร์ไม่สามารถใช้งานกับคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ได้ (เดิมพัฒนาระบบบนระบบปฏิบัติการดอส (DOS) ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ใช้ระบบปฏิบัติการวินโดวส์ (Windows)) เห็นควรพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีความทันสมัย สัมพันธ์กับยุคสารสนเทศในปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

3. การนำใช้ประโยชน์เครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ โดยที่สารสนเทศที่ได้จากเครื่องชีวิตที่พัฒนาขึ้น ได้บ่งบอกและบ่งชี้ถึงสภาพปัญหา ความรุนแรงของปัญหา และพื้นที่ที่เสี่ยงปัญหา ที่ควรได้รับการแก้ไข พัฒนาคุณภาพชีวิตตามเครื่องชีวิต แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ซึ่งในกระบวนการจัดทำแผนงานตามแผนงบประมาณปกติที่ได้รับขององค์กร ไม่สามารถสนองต่อปัญหาได้เท่าที่ควร เนื่องจากประเทศไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงเห็นควร นำสารสนเทศที่ได้ เป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ ในการประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งส่วนราชการอื่น ๆ องค์กรเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ให้มากขึ้น

4. จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ข้อมูล ผู้ที่ดำเนินการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เป็นเครื่องมือในการประมวล วิเคราะห์ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ดังกล่าว และยังขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง ในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เนื่องจากพบว่า มีการสับเปลี่ยนโยกย้ายของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และการส่งมอบงาน ความต่อเนื่องของงานยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ เป็นผลให้การประยุกต์ใช้ประโยชน์ของเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เห็นควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ได้

5. จากการศึกษาพบว่าระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ได้พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายสากล (อินเทอร์เน็ต) และได้มีการเผยแพร่และนำใช้ประโยชน์ ข้อมูลสารสนเทศด้านการชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมของหมู่บ้านชาวเขาและชุมชนบนพื้นที่สูง โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ (Website) หรือโฮมเพจ (Home Page) เครือข่ายสารสนเทศกองสงเคราะห์ชาวเขา เช่น <http://www.geocities.com/hesdp/> (เว็บไซต์ของสำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นที่สูง จ. เชียงใหม่) หรือ <http://www.geocities.com/thaihtwd/> (เว็บไซต์ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) แต่ยังขาดการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และขาดการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์เท่าที่ควร เห็นควรจัดทำแผนการพัฒนาเว็บไซต์หรือโฮมเพจ ที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง มีความทันสมัย และมีแผนประชาสัมพันธ์เพื่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลในระบบเครือข่าย เพื่อการใช้ประโยชน์ที่แพร่หลายโดยทั่วไป

บรรณานุกรม

- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ (2541) การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วุฒิ พงศ์ชัชวาล, 2533. ทิศนคติของนักโหราศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของโหราศาสตร์ต่อการพัฒนา
สังคม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อมรา พงศาพิชญ์ (2537). การประเมินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตในกระบวนการ
ทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืน (เอกสารอัดสำเนา)
- นิมมวล ทวีสมบุรณ์ (2526) คุณภาพชีวิต ประชากรศึกษา (มีนาคม-เมษายน) น.48
- นิพนธ์ คันทวี (2526) คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย ในเอกสารสรุปการสัมมนาประสบการณ์
แนวคิดในการพัฒนา 2627. โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม.
- สมพร เทพสิทธา (2535). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่ง
ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน (2518-2534) เครื่องชี้วัดภาวะ
สังคม, กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินติ้ง.
- กรมการพัฒนาชุมชน (2534). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2534. กรุงเทพฯ : หจก.เพิ่ม
เสริมกิจ.
- กรมการพัฒนาชุมชน (2538). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2538. กรุงเทพฯ : หจก.เพิ่ม
เสริมกิจ.
- กรมประชาสงเคราะห์ (2543). การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการติดตาม ประเมินผลแผนงาน/งาน
โครงการของกรมประชาสงเคราะห์ เอกสารวิชาการลำดับที่ 567 เล่ม 7/2543
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2543) ตัวชี้วัดทางสังคม
ศูนย์ข้อมูลและสถิติ กองนโยบายและแผนงานเยาวชน (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (2543). แนวทางการ
จัดทำแผนงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ปีงบประมาณ 2544 (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (2542). สถานภาพ
หมู่บ้านชาวเขา รายงานสรุปจากฐานข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านชาวเขา ปี พ.ศ.2539
(เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (2542). สถานภาพ
ครัวเรือนชาวเขา รายงานสรุปจากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) หมู่บ้านชาว
เขา ปี พ.ศ.2542 (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (2537) เอกสาร
ประกอบการบรรยายสรุปเสนออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ และรองเลขาธิการสำนักงาน

- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2537 (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ (2541) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 2541 (เอกสารอัดสำเนา)
- กองสงเคราะห์ชาวเขา (2540) ทำเนียบชุมชนหมู่บ้านสงเคราะห์ 20 จังหวัดในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540. นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้ง.
- กองสงเคราะห์ชาวเขา (2540). ก้าวใหม่การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา (เอกสารอัดสำเนา)
- กองสงเคราะห์ชาวเขา (2541) การพัฒนาชาวเขามาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เอกสารวิชาการลำดับที่ 526 เล่มที่ 91/2541 กองสงเคราะห์ชาวเขากองประชาสงเคราะห์
- กองสงเคราะห์ชาวเขา (2543) การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2553 (เอกสารอัดสำเนา)
- กองสงเคราะห์ชาวเขา (2542). คู่มือการปฏิบัติงานโครงการหมู่บ้านต้นแบบครอบครัวผาสุก (เอกสารอัดสำเนา)